

Vitale horeca in Friesland Restaurantsector

21-01-2021

Inleiding

De Toerisme Alliantie Friesland (TAF) wil graag de gastvrijheidssector in de provincie versterken en klaar maken voor de toekomst. Na een onderzoek naar de vitaliteit van logiesaccommodaties ligt de focus hiervoor nu op het restaurantsegment. De eerste stappen in het inzicht van de huidige restaurantsector zijn:

- **Profiel restaurantmarkt Friesland**

De kenmerken van de huidige restaurantmarkt van Friesland worden vergeleken met kenmerken in andere provincies in Noord-Nederland. Tevens wordt gekeken naar kenmerken in de deelgebieden van de provincie en de grotere steden en plaatsen, waarbij telkens wordt vergeleken met relevante vergelijkbare gebieden en/of plaatsen.

- **Bepalen uitbreidingsruimte restaurantmarkt**

Tot slot wordt gekeken naar de omvang van de huidige restaurantmarkt qua omzet, de verwachte ontwikkeling en de daaraan gekoppelde uitbreidingsruimte naar de toekomst.

- **Trends en ontwikkelingen**

Analyse van trends en ontwikkelingen in de restaurantmarkt op gebied van aanbod en consumentengedrag.

Inhoudsopgave

Inleiding en inhoudsopgave	2
Samenvatting	3
Profiel restaurantmarkt Friesland	4
Profiel restaurantmarkt deelgebieden Friesland	7
Profiel restaurantmarkt grootste woonkernen	33
Uitbreidingsruimte restaurantmarkt Friesland	43
Trends en ontwikkelingen in de horeca	50
Aanbevelingen vervolg	72
Bijlagen	74

Profiel restaurantmarkt Friesland

- Friesland telt 662 restaurants met een totale verkoop vloeroppervlakte (vvo) van 98.000m².
- In Friesland is de restaurantdichtheid hoger dan in de andere Noordelijke provincies, waarbij relatief veel restaurants zijn gevestigd in hotel of bij sport- en recreatiebedrijven.
- Het betreft een relatief traditionele markt met een sterke vertegenwoordiging van Nederlands-Franse, Italiaanse en Chinees-Indische restaurants.
- Restaurants met een Chinees-Indische keukenrichting nemen in Nederland al jaren gestaag af. In Friesland is hiervan vooralsnog geen sprake.

Profiel restaurantmarkt deelgebieden

- Leeuwarden: met 114 restaurants en 16.200m² vvo kent de gemeente relatief veel kleinschalige restaurants (dichtheid van aantal restaurants is hoog maar qua oppervlakte laag). Ook in de stad is sprake van een relatief traditionele markt met een sterke vertegenwoordiging van Nederlands-Franse, Italiaanse en Chinees-Indische restaurants.
- De Friese Meren: met 195 restaurants en 25.000m² vvo is sprake van een zeer hoge restaurant- en oppervlakedichtheid. Ook hier is de markt traditioneel met een zeer sterke vertegenwoordiging van Nederlands-Frans.
- De Waddeneilanden: met 113 restaurants en 16.900m² vvo is sprake van een extreem hoge restaurantdichtheid die niet te vergelijken is met andere gebieden/gemeenten in Nederland.
- Buitengebieden: in alle gevallen is sprake van een lage restaurantdichtheid. Noordwest en Noordoost kennen een zeer traditionele markt, Zuidoost heeft een relatief divers aanbod.

Bepalen uitbreidingsruimte restaurantmarkt

- De huidige omvang van de restaurantmarkt in Friesland wordt bepaald door het horecagedrag van de verschillende vraagsegmenten (bezoekfrequentie en besteding). De huidige markt bedraagt circa € 302 miljoen per jaar.
- Om de toekomstige omvang te bepalen worden per doelgroep de te verwachten ontwikkelingen uiteengezet.
- Het aantal inwoners daalt en de provincie vergrijsst (75 jaar en ouder groeit sterk).
- Qua toeristische vraag gaan we voor de komende vijf jaar uit van herstel naar het niveau van 2019.
- Het aantal arbeidsplaatsen zal met 5% groeien.
- Op basis van de ontwikkelingen verwachten we dat de omvang van de restaurantmarkt zal groeien naar € 308 miljoen.
- Op basis van een normomzet per m² van € 3.500,= is er in de provincie de komende vijf jaar geen ruimte voor uitbreiding van de restaurantcapaciteit.
- Wij adviseren de focus te leggen op het ondersteunen van het bestaande restaurantaanbod om een kwaliteitsslag te maken, toerisme te laten groeien en daarmee gezondere bedrijfsexploitaties te realiseren die toekomstbestendig zijn.

Trends en ontwikkelingen

- Tot slot vindt een inventarisatie plaats van trends en ontwikkelingen in de horeca. Hiervoor is gekeken naar trends in aanbod (concepten en assortiment), trends in consumentengedrag en gevolgen van de coronapandemie op de horecasector en op het consumentengedrag.

Profiel restaurantmarkt Friesland

1. Profiel restaurantmarkt Friesland

Huidige aanbod (2020)

Restaurantaanbod	Friesland		Groningen		Drenthe	
Aantal inwoners	647.672		583.990		492.167	
Restaurants	427		350		308	
Hotel-restaurants	116		50		78	
Restaurants bij recreatie	119		69		107	
Totaal aanbod restaurants	662		469		493	
Restaurantdichtheid	978		1.245		998	
Oppervlakte restaurants	98.043		67.199		79.771	
Oppervlakedichtheid	7		9		6	
Bedrijfstype	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid
Nederlands-Frans	381	1.700	236	2.475	284	1.733
Italiaans	62	10.446	58	10.069	40	12.304
Zuid-europees	31	20.893	31	18.838	20	24.608
Chinees-Indisch	72	8.995	53	11.019	57	8.635
Overig Aziatisch	12	53.973	25	23.360	16	30.760
Overige keukenrichtingen	104	6.228	66	8.848	76	6.476
Totaal restaurantsector	662	978	469	1.245	493	998

Toelichting begrippen:

- *Restaurantdichtheid is het aantal inwoners per restaurants.*
- *Oppervlakedichtheid is het aantal inwoners per m² restaurants.*

Kenmerken Friesland

- Hoge restaurantdichtheid.
- Relatief veel aanbod van restaurants bij hotels en van restaurants bij sport en recreatie.
- Relatief traditionele markt, met sterke vertegenwoordiging van Nederlands-Frans, Italiaans en Chinees-Indisch.

1. Profiel restaurantmarkt Friesland Ontwikkeling sinds 2016

Restaurantaanbod	Friesland		Groningen		Drenthe	
	Aantal	Groei	Aantal	Groei	Aantal	Groei
Aantal inwoners	-44.703	-6%	27.795	5%	3.538	1%
Restaurants	18	4%	30	9%	12	4%
Hotel-restaurants	9	8%	3	6%	-1	-1%
Restaurants bij recreatie	26	28%	15	28%	8	8%
Totaal aanbod restaurants	53	9%	48	11%	19	4%
Oppervlakte restaurants	14.631	18%	10.504	19%	6.192	8%
Bedrijfstype	Absoluut	Groei	Absoluut	Groei	Absoluut	Groei
Nederlands-Frans	15	4%	38	19%	-1	0%
Italiaans	8	15%	7	14%	3	8%
Zuid-europees	6	24%	-3	-9%	3	18%
Chinees-Indisch	1	1%	-8	-13%	-7	-11%
Overig Aziatisch	3	33%	9	56%	5	45%
Overige keukenrichtingen	20	24%	5	8%	16	27%
Totaal restaurantsector	53	9%	48	11%	19	4%

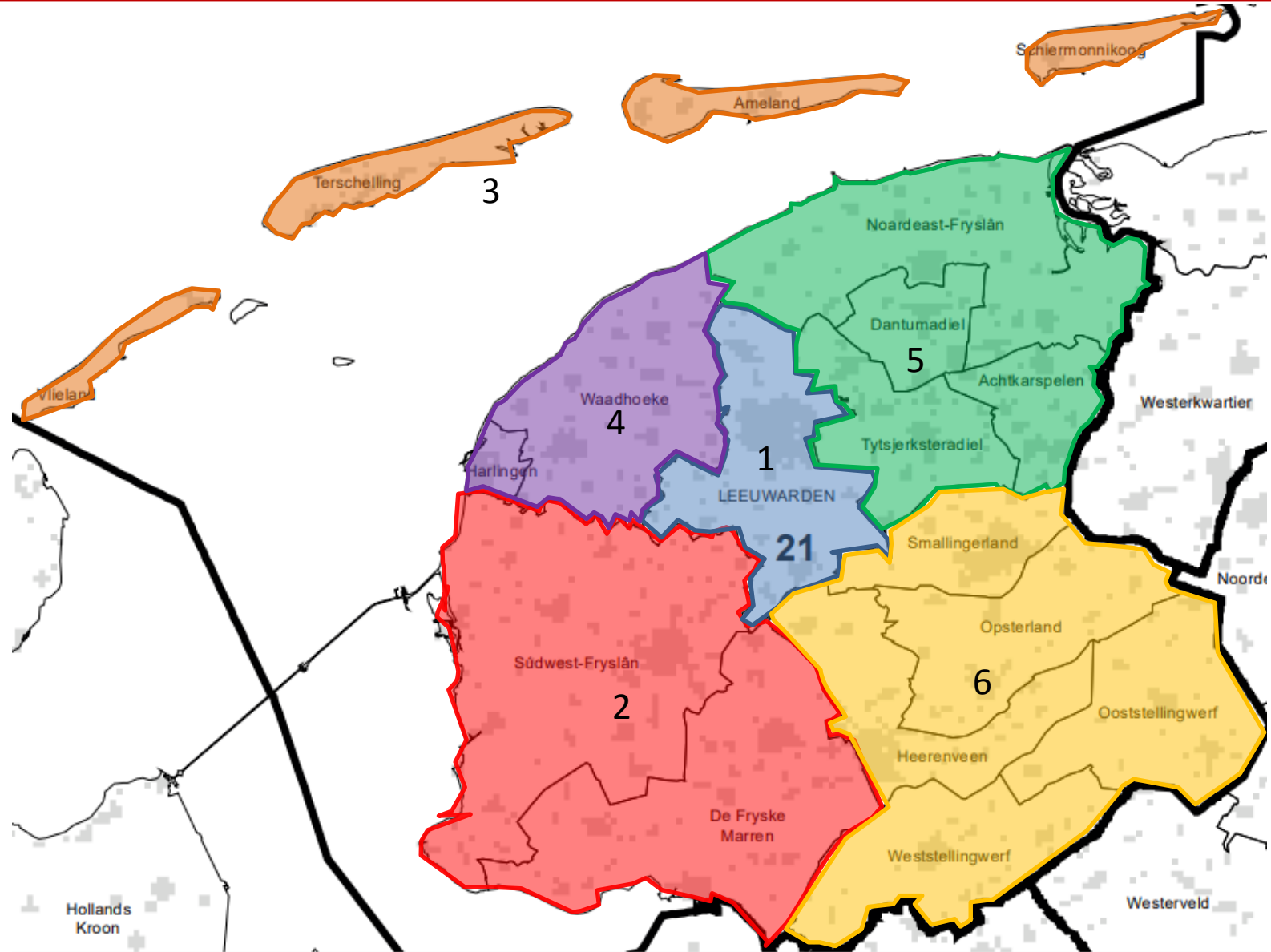
Kenmerken Friesland

- Groei in Friesland in sterke mate vergelijkbaar met Groningen, met name van restaurants bij recreatie.
- Schaalvergroting (oppervlakte groeit harder dan het aantal).
- Chinees Indisch neemt in Friesland nog niet af (unicum).

Profiel restaurantmarkt Deelgebieden Friesland

2. Profiel restaurantmarkt deelgebieden

Indeling deelgebieden

2. Profiel restaurantmarkt deelgebieden

Indeling deelgebieden

1. Leeuwarden

Gemeente	Inwoners
Leeuwarden	123.107

2. De Friese meren

Gemeente	Inwoners
Súdwest-Fryslân	89.710
De Fryske Marren	51.430
Totaal	141.140

3. De Waddeneilanden

Gemeente	Inwoners
Vlieland	1.138
Ameland	3.673
Terschelling	4.890
Schiermonnikoog	936
Totaal	10.637

4. Buitengebied Noordwest

Gemeente	Inwoners
Waadhoeke	46.039
Harlingen	15.758
Totaal	61.797

5. Buitengebied Noordoost

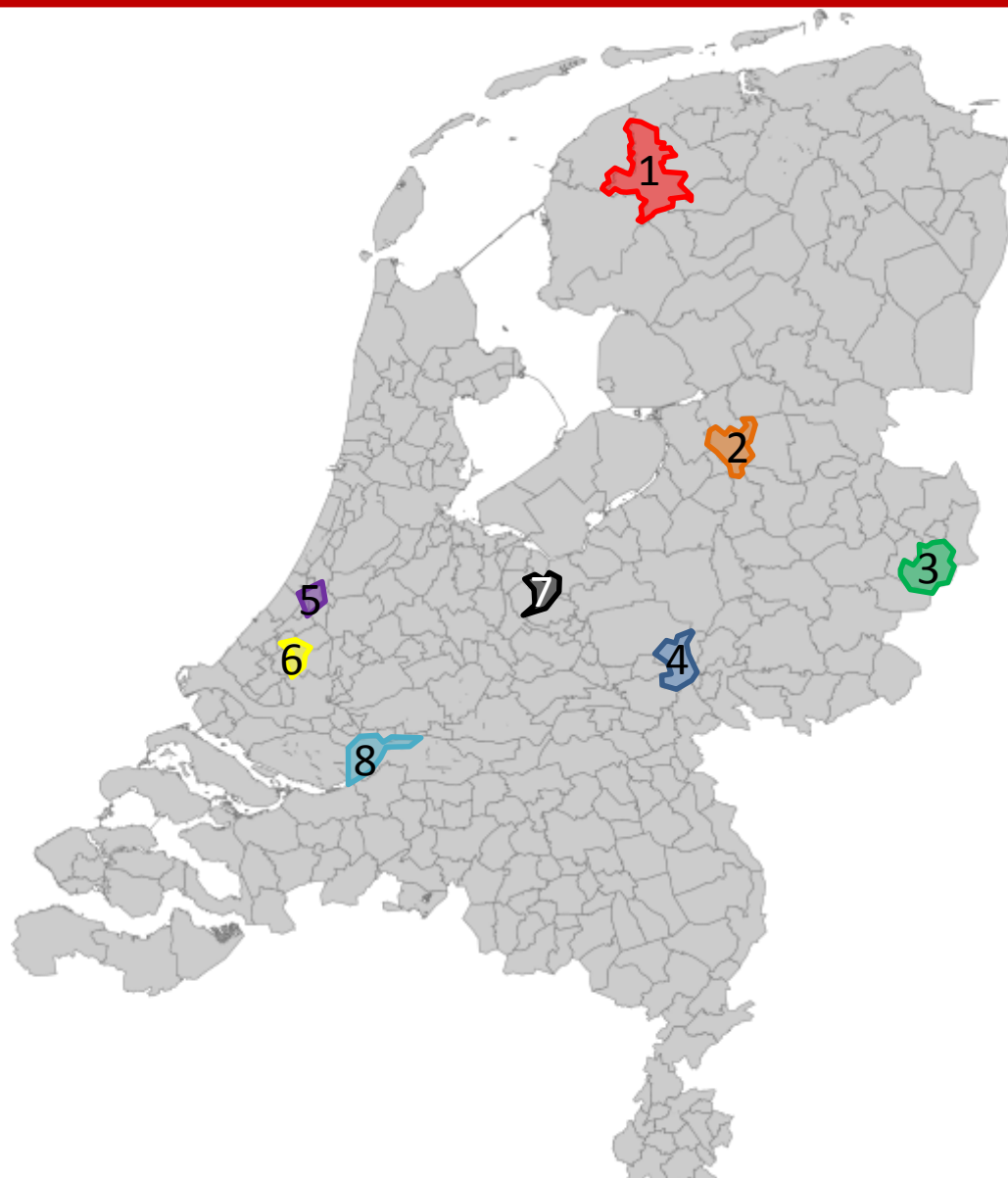
Gemeente	Inwoners
Noardeast-Fryslân	45.181
Dantumadiel	18.923
Achtkarspelen	27.852
Tytsjerksteradiel	31.780
Totaal	123.736

6. Buitengebied Zuidoost

Gemeente	Inwoners
Heerenveen	50.257
Ooststellingwerf	25.497
Opsterland	29.723
Smallingerland	55.938
Weststellingwerf	25.840
Totaal	187.255

3. Leeuwarden en vergelijkbare gemeenten

Gemeenten		
Nr.	Gemeente	Inwoners
1	Leeuwarden	123.107
2	Zwolle	127.497
3	Enschede	158.986
4	Arnhem	159.265
5	Leiden	124.899
6	Delft	103.163
7	Amersfoort	156.286
8	Dordrecht	118.654

3. Leeuwarden en vergelijkbare gemeenten

Huidige aanbod (2020)

Restaurantaanbod	Leeuwarden		Vergelijkbaar gebied	
Aantal inwoners	123.107		135.536	
Restaurants	89		100	
Hotel-restaurants	12		8	
Restaurants bij recreatie	13		10	
Totaal aanbod restaurants	114		118	
Restaurantdichtheid	1.080		1.147	
Oppervlakte restaurants	16.189		19.745	
Oppervlaktedichtheid	8		7	
Bedrijfstype	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid
Nederlands-Frans	40	3.078	39	3.501
Italiaans	15	8.207	13	10.426
Zuid-europees	8	15.388	11	11.859
Chinees-Indisch	14	8.793	12	11.295
Overig Aziatisch	7	17.587	9	14.375
Overige keukenrichtingen	30	4.104	34	4.037
Totaal restaurantsector	114	1.080	118	1.147

Kenmerken Leeuwarden

- Hoge restaurantdichtheid
- Lage oppervlaktedichtheid; relatief veel, maar kleinschalige restaurants.
- Lage dichtheid van Zuid-Europese en Overig Aziatische keukenrichting.
- Hoge dichtheid van Nederlands-Frans Italiaans en Chinees-Indisch.
- Leeuwarden wordt vergeleken met het gemiddelde van de 7 vergelijkbare steden. In de bijlage is een uiteenzetting opgenomen van de individuele vergelijkbare steden.

3. Leeuwarden en vergelijkbare gemeenten

Ontwikkeling sinds 2016

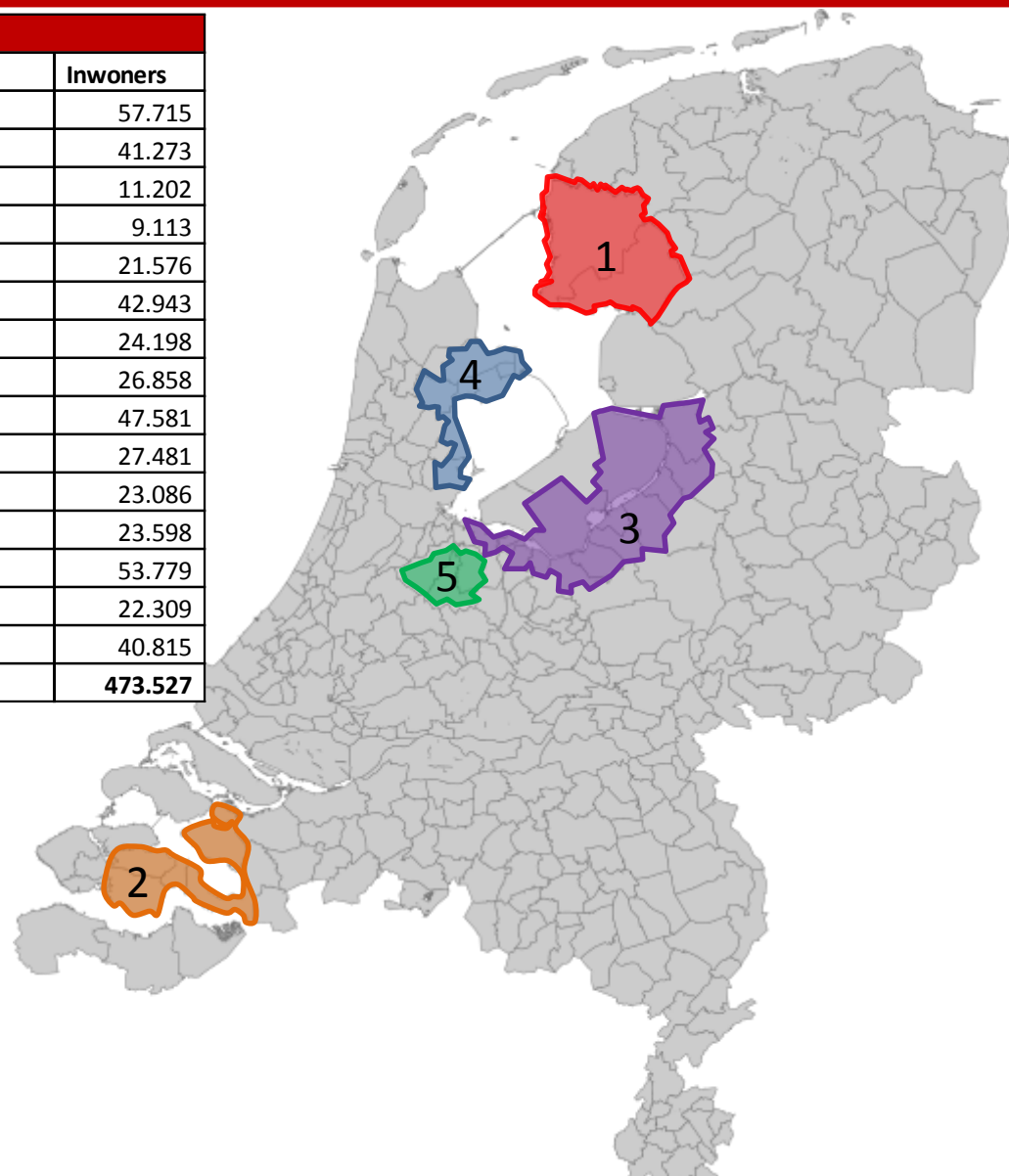
Restaurantaanbod	Leeuwarden		Vergelijkbaar gebied	
	Aantal	%	Aantal	%
Aantal inwoners	1.424	1%	2.241	2%
Restaurants	8	10%	9	10%
Hotel-restaurants	2	20%	0,3	4%
Restaurants bij recreatie	2	18%	1	11%
Totaal aanbod restaurants	12	12%	11	10%
Oppervlakte restaurants	2.601	19%	2.949	18%
Bedrijfstype	Absoluut	Groei	Absoluut	Groei
Nederlands-Frans	-6	-13%	1	1%
Italiaans	1	7%	1	6%
Zuid-europees	1	14%	0,3	3%
Chinees-Indisch	2	17%	-0,1	-1%
Overig Aziatisch	1	17%	1	18%
Overige keukenrichtingen	13	76%	8	31%
Totaal restaurantsector	12	12%	11	10%

Ontwikkeling

- Groei van restaurants en oppervlakte ligt in lijn met vergelijkbare steden.
- Met uitzondering van Nederlands-Frans groei over de linie van alle keukenrichtingen.
- Met name overige keukenrichtingen laten sterke groei zien.

4. De Friese meren en vergelijkbare gebieden

1. De Friese meren		3. Veluwemeergebied	
Gemeente	Inwoners	Gemeente	Inwoners
Súdwest-Fryslân	89.710	Gooise meren	57.715
De Fryske Marren	51.430	Huizen	41.273
Totaal	141.140	Blaricum	11.202
2. Gebieden Zeeland		Eemnes	9.113
Gemeente	Inwoners	Bunschoten	21.576
Goes	37.653	Nijkerk	42.943
Tholen	25.780	Putten	24.198
Reimerswaal	22.678	Ermelo	26.858
Kapelle	12.785	Harderwijk	47.581
Borsele	22.800	Nunspeet	27.481
Totaal	121.696	Elburg	23.086
4. Markermeergebied		Oldebroek	23.598
Gemeente	Inwoners	Kampen	53.779
Enkhuizen	18.507	Zeewolde	22.309
Waterland	17.315	Dronten	40.815
Drechterland	19.597	Totaal	473.527
Medemblik	44.809		
Koggenland	22.738		
Edam-Volendam	36.099		
Hoorn	73.004		
Totaal	232.069		
5. Loosdrechtseplassen			
Gemeente	Inwoners		
De Ronde Venen	44.059		
Stichtse Vecht	64.336		
Wijdmeren	24.013		
Totaal	132.408		

4. De Friese meren en vergelijkbare gebieden

Huidige aanbod (2020)

Restaurantaanbod	De Friese meren		Vergelijkbaar gebied	
Aantal inwoners	141.140		239.925	
Restaurants	122		139	
Hotel-restaurants	32		22	
Restaurants bij recreatie	41		40	
Totaal aanbod restaurants	195		201	
Restaurantdichtheid	724		1.195	
Oppervlakte restaurants	25.029		29.413	
Oppervlaktedichtheid	6		8	
Bedrijfstype	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid
Nederlands-Frans	127	1.111	116	2.077
Italiaans	19	7.428	16	14.765
Zuid-europees	6	23.523	9	26.658
Chinees-Indisch	16	8.821	22	10.906
Overig Aziatisch	1	141.140	10	25.255
Overige keukenrichtingen	26	5.428	29	8.418
Totaal restaurantsector	195	724	201	1.195

Kenmerken Friese meren

- Zeer hoge restaurantdichtheid, zowel aantal als oppervlakte.
- Zeer sterke vertegenwoordiging van Nederlands-Frans en Italiaans.
- Nauwelijks overig Aziatisch, deze trend is hier nog niet geland.
- De Friese Meren wordt vergeleken met het gemiddelde van de 4 vergelijkbare gebieden. In de bijlage is een uiteenzetting opgenomen van de individuele vergelijkbare gebieden.

4. De Friese meren en vergelijkbare gebieden

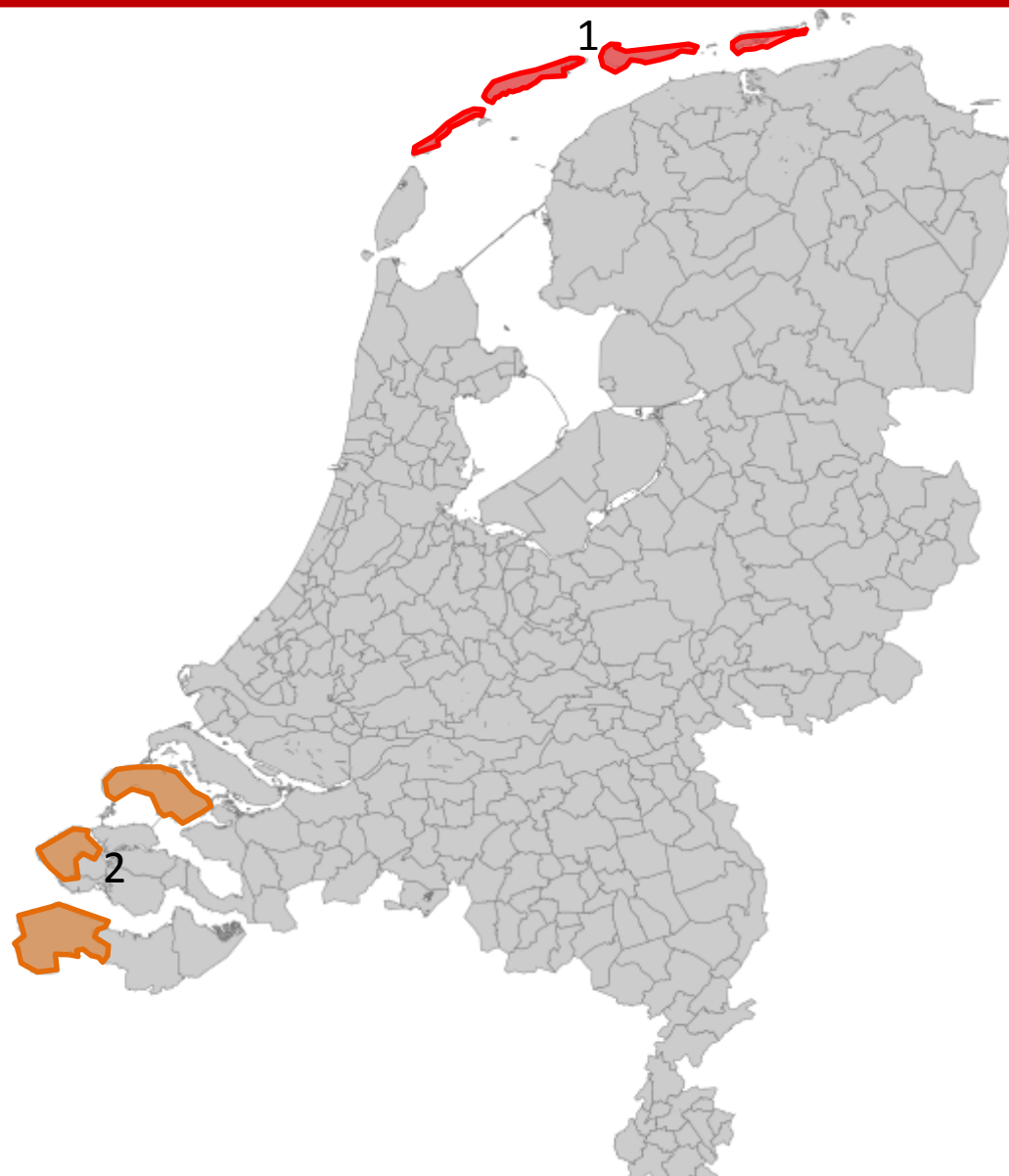
Ontwikkeling sinds 2016

Restaurantaanbod	De Friese meren		Vergelijkbaar gebied	
	Aantal	%	Aantal	%
Aantal inwoners	1.216	1%	4.388	2%
Restaurants	6	5%	7	5%
Hotel-restaurants	2	7%	1	2%
Restaurants bij recreatie	8	24%	4	10%
Totaal aanbod restaurants	16	9%	11	6%
Oppervlakte restaurants	2.089	9%	1.426	5%
Bedrijfstype	Absoluut	Groei	Absoluut	Groei
Nederlands-Frans	9	8%	2	2%
Italiaans	3	19%	2	16%
Zuid-europees	2	50%	0	0%
Chinees-Indisch	-4	-20%	-1	-4%
Overig Aziatisch	1	-	3	46%
Overige keukenrichtingen	5	24%	5	20%
Totaal restaurantsector	16	9%	11	6%

Ontwikkeling

- Opvallend sterke groei van restaurants bij recreatie.
- Chinees-Indisch neemt hier wel af.
- Forse groeicijfers zijn qua absolute aantallen beperkt (Zuid-Europees van 3 naar 6).

1. De Waddeneilanden	
Gemeente	Inwoners
Vlieland	1.138
Ameland	3.673
Terschelling	4.890
Schiermonnikoog	936
Totaal	10.637
2. De Zeeuwsekust	
Gemeente	Inwoners
Sluis	23.386
Veere	21.835
Schouwen-duiveland	33.779
Totaal	79.000

5. De Waddeneilanden en vergelijkbare gebieden

Huidige aanbod (2020)

Restaurantaanbod	De Waddeneilanden		De Zeeuwsekust	
Aantal inwoners	10.637		79.000	
Restaurants	55		185	
Hotel-restaurants	33		70	
Restaurants bij recreatie	25		113	
Totaal aanbod restaurants	113		368	
Restaurantdichtheid	94		215	
Oppervlakte restaurants	16.870		40.281	
Oppervlaktedichtheid	1		2	
Bedrijfstype	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid
Nederlands-Frans	81	131	250	316
Italiaans	5	2.127	30	2.633
Zuid-europees	7	1.520	18	4.389
Chinees-Indisch	1	10.637	15	5.267
Overig Aziatisch	0	-	2	39.500
Overige keukenrichtingen	19	560	53	1.491
Totaal restaurantsector	113	94	368	215

Kenmerken Waddeneilanden

- Zeer hoge restaurantdichtheid. Marktsituatie in eigenlijk niet vergelijkbaar met enige andere locatie in Nederland.

5. De Waddeneilanden en vergelijkbare gebieden

Ontwikkeling sinds 2016

Restaurantaanbod	1. De Waddeneilanden		2. De Zeeuwsekust	
Aantal inwoners	154	1%	-334	-0,4%
Restaurants	0	0%	9	5%
Hotel-restaurants	6	22%	1	1%
Restaurants bij recreatie	6	32%	13	13%
Totaal aanbod restaurants	12	12%	23	7%
Oppervlakte restaurants	3.442	26%	6.296	19%
Bedrijfstype	Absoluut	Groei	Absoluut	Groei
Nederlands-Frans	12	17%	8	3%
Italiaans	0	0%	3	11%
Zuid-europees	0	0%	1	6%
Chinees-Indisch	0	0%	-1	-6%
Overig Aziatisch	-1	-100%	0	0%
Overige keukenrichtingen	1	6%	12	29%
Totaal restaurantsector	12	12%	23	7%

Ontwikkeling

- Forse stijging van restaurants, met name bij hotels en bij recreatie.
- Weinig beweging in de markt qua keukenrichtingen.

De Waddeneilanden

Gemeente	Inwoners
Texel	13.547
Vlieland	1.138
Terschelling	4.890
Ameland	3.673
Schiermonnikoog	936

6. De Waddeneilanden

Huidige aanbod (2020)

Restaurantaanbod	Texel		Vlieland		Terschelling		Ameland		Schiermonnikoog	
Aantal inwoners	13.547		1.138		4.890		3.673		936	
Restaurants	45		8		22		18		7	
Hotel-restaurants	27		6		10		12		5	
Restaurants bij recreatie	26		3		10		9		3	
Totaal aanbod restaurants	98		17		42		39		15	
Restaurantdichtheid	138		67		116		94		62	
Oppervlakte restaurants	14.072		3.529		5.390		5.971		1.980	
Oppervlaktedichtheid	1		0		1		1		0	
Bedrijfstype	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid
Nederlands-Frans	67	202	13	88	28	175	30	122	10	94
Italiaans	7	1.935	0	-	2	2.445	2	1.837	1	936
Zuid-europees	5	2.709	2	569	3	1.630	0	-	2	468
Chinees-Indisch	1	13.547	0	-	0	-	1	3.673	0	-
Overig Aziatisch	2	6.774	0	-	0	-	0	-	0	-
Overige keukenrichtingen	16	847	2	569	9	543	6	612	2	468
Totaal restaurantsector	98	138	17	67	42	116	39	94	15	62

Analyse Waddeneilanden

- Eilanden met laagste aantal inwoners hebben de hoogste dichtheid.
- Weinig verschillen tussen de eilanden.

6. De Waddeneilanden

Ontwikkeling sinds 2016

Restaurantaanbod	Texel		Vlieland		Terschelling		Ameland		Schiermonnikoog	
Aantal inwoners	-27	-0,2%	55	5%	20	0,4%	62	2%	17	2%
Restaurants	2	5%	1	14%	-2	-8%	1	6%	0	0%
Hotel-restaurants	-1	-4%	1	20%	2	25%	3	33%	0	0%
Restaurants bij recreatie	4	18%	1	50%	-1	-9%	5	125%	1	50%
Totaal aanbod restaurants	5	5%	3	21%	-1	-2%	9	30%	1	7%
Oppervlakte restaurants	88	1%	1.015	40%	380	8%	1.997	50%	50	3%
Bedrijfstype	Absoluut	Groei	Absoluut	Groei	Absoluut	Groei	Absoluut	Groei	Absoluut	Groei
Nederlands-Frans	3	5%	2	18%	1	4%	8	36%	1	11%
Italiaans	1	17%	0	-	0	0%	0	0%	0	0%
Zuid-europees	0	0%	0	0%	0	0%	0	-	0	0%
Chinees-Indisch	0	0%	0	-	-1	-100%	1	-	0	-
Overig Aziatisch	1	100%	0	-	0	-	-1	-100%	0	-
Overige keukenrichtingen	0	0%	1	100%	-1	-10%	1	20%	0	0%
Totaal restaurantsector	5	5%	3	21%	-1	-2%	9	30%	1	7%

Ontwikkeling

- Met name op Ameland en Vlieland groei van het aantal restaurants.
- Over de linie weinig beweging in de markt qua keukenrichtingen.

7. Buitengebieden Friesland, Groningen en Drenthe

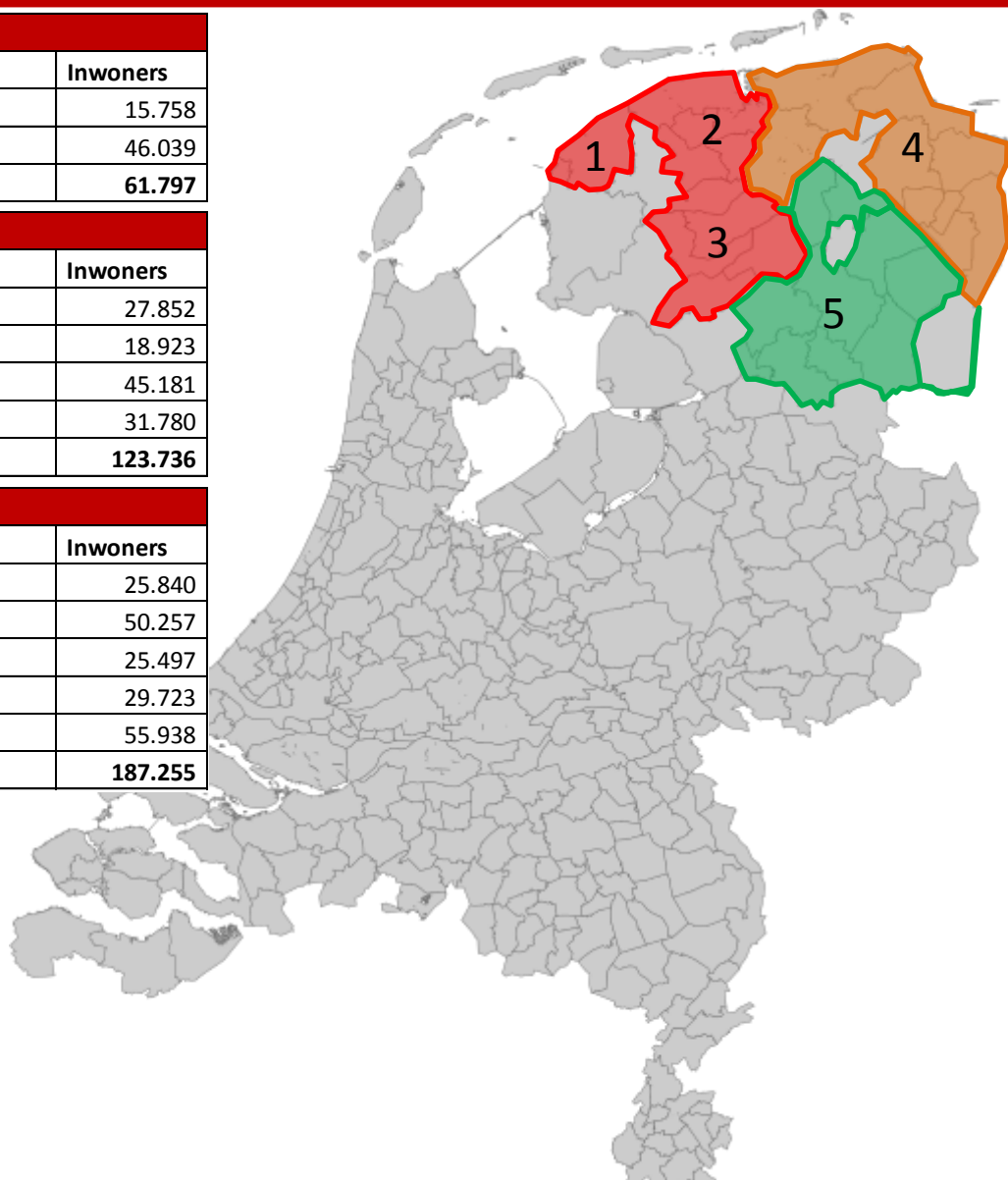
4. Buitengebied Groningen	
Gemeente	Inwoners
Appingedam	11.721
Het Hogeland	47.888
Midden-Groningen	60.899
Oldambt	38.129
Pekela	12.214
Stadskanaal	31.789
Veendam	27.491
Westerkwartier	63.031
Westerwolde	25.199
Delfzijl	24.716
Loppersum	9.614
Totaal	352.691

5. Buitengebied Drenthe	
Gemeente	Inwoners
Aa en Hunze	25.386
Borger-Odoorn	25.372
Coevorden	35.483
Hoogeveen	55.662
Meppel	33.564
Midden-Drenthe	33.178
Noordenveld	31.290
Tynaarlo	33.698
Westerveld	19.348
De Wolden	24.110
Totaal	317.091

1. Buitengebied Noordwest	
Gemeente	Inwoners
Harlingen	15.758
Waadhoeke	46.039
Totaal	61.797

2. Buitengebied Noordoost	
Gemeente	Inwoners
Achtkarspelen	27.852
Dantumadiel	18.923
Noardeast-Fryslân	45.181
Tytsjerksteradiel	31.780
Totaal	123.736

3. Buitengebied Zuidoost	
Gemeente	Inwoners
Weststellingwerf	25.840
Heerenveen	50.257
Ooststellingwerf	25.497
Opsterland	29.723
Smallingerland	55.938
Totaal	187.255

7. Buitengebieden Friesland, Groningen en Drenthe

Huidig aanbod (2020)

Restaurantaanbod	Buitengebied Noordwest		Buitengebied Noordoost		Buitengebied Zuidoost		Buitengebied Groningen		Buitengebied Drenthe	
Aantal inwoners	61.797		123.736		187.255		352.691		317.091	
Restaurants	29		41		93		172		218	
Hotel-restaurants	7		14		18		40		67	
Restaurants bij recreatie	8		11		21		55		86	
Totaal aanbod restaurants	44		66		132		267		371	
Restaurantdichtheid	1.404		1.875		1.419		1.321		855	
Oppervlakte restaurants	5.194		9.993		25.103		37.546		56.558	
Oppervlakedichtheid	12		12		7		9		6	
Bedrijfstype	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid
Nederlands-Frans	26	2.377	37	3.344	71	2.637	164	2.151	235	1.349
Italiaans	7	8.828	4	30.934	13	14.404	30	11.756	29	10.934
Zuid-europees	0	-	2	61.868	8	23.407	13	27.130	11	28.826
Chinees-Indisch	6	10.300	15	8.249	20	9.363	36	9.797	38	8.345
Overig Aziatisch	0	-	0	-	4	46.814	1	352.691	8	39.636
Overige keukenrichtingen	5	12.359	8	15.467	16	11.703	23	15.334	50	6.342
Totaal restaurantsector	44	1.404	66	1.875	132	1.419	267	1.321	371	855

7. Buitengebieden Friesland, Groningen en Drenthe

Huidig aanbod buitengebied Noordwest (2020)

Restaurantaanbod	Buitengebied Noordwest		Vergelijkbaar gebied	
Aantal inwoners	61.797		334.891	
Restaurants	29		195	
Hotel-restaurants	7		54	
Restaurants bij recreatie	8		71	
Totaal aanbod restaurants	44		319	
Restaurantdichtheid	1.404		1.050	
Oppervlakte restaurants	5.194		47.052	
Oppervlakedichtheid	12		7	
Bedrijfstype	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid
Nederlands-Frans	26	2.377	200	1.679
Italiaans	7	8.828	30	11.352
Zuid-europees	0	-	12	27.908
Chinees-Indisch	6	10.300	37	9.051
Overig Aziatisch	0	-	5	74.420
Overige keukenrichtingen	5	12.359	37	9.175
Totaal restaurantsector	44	1.404	319	1.050

Analyse buitengebied Noordwest

- Lage restaurantdichtheid, zowel aantal als oppervlakte.
- Extreem traditionele restaurantmarkt met weinig diversiteit in keukenrichtingen.

7. Buitengebieden Friesland, Groningen en Drenthe

Ontwikkeling buitengebied Noordwest sinds 2016

Restaurantaanbod	1. Buitengebied Noordwest		Vergelijkbaar gebied	
	Absoluut	Groei	Absoluut	Groei
Aantal inwoners	-1.960	-3%	278	0,1%
Restaurants	-7	-19%	10	5%
Hotel-restaurants	-2	-22%	1	2%
Restaurants bij recreatie	1	14%	9	15%
Totaal aanbod restaurants	-8	-15%	20	7%
Oppervlakte restaurants	-824	-14%	5.903	14%
Bedrijfstype	Absoluut	Groei	Absoluut	Groei
Nederlands-Frans	-6	-19%	11	6%
Italiaans	1	17%	4	13%
Zuid-europees	0	-	-1	-4%
Chinees-Indisch	0	0%	-4	-10%
Overig Aziatisch	0	-	2	80%
Overige keukenrichtingen	-3	-38%	8	28%
Totaal restaurantsector	-8	-15%	20	7%

Ontwikkeling

- Aanbod daalt; het voorzieningenniveau in dit gebied loopt terug.
- Alle keukenrichtingen dalen, met uitzondering van Italiaans.
- Sterke vergrijzing van het gebied is zichtbaar in de ontwikkelingen van de restaurantmarkt.

7. Buitengebieden Friesland, Groningen en Drenthe

Huidig aanbod buitengebied Noordoost (2020)

Restaurantaanbod	Buitengebied Noordoost		Vergelijkbaar gebied	
Aantal inwoners	123.736		334.891	
Restaurants	41		195	
Hotel-restaurants	14		54	
Restaurants bij recreatie	11		71	
Totaal aanbod restaurants	66		319	
Restaurantdichtheid	1.875		1.050	
Oppervlakte restaurants	9.993		47.052	
Oppervlaktedichtheid	12		7	
Bedrijfstype	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid
Nederlands-Frans	37	3.344	200	1.679
Italiaans	4	30.934	30	11.352
Zuid-europees	2	61.868	12	27.908
Chinees-Indisch	15	8.249	37	9.051
Overig Aziatisch	0	-	5	74.420
Overige keukenrichtingen	8	15.467	37	9.175
Totaal restaurantsector	66	1.875	319	1.050

Analyse buitengebied Noordoost

- Extreem lage restaurantdichtheid.
- Zeer hoog aandeel Chinees-Indisch (23%)

7. Buitengebieden Friesland, Groningen en Drenthe

Ontwikkeling buitengebied Noordoost sinds 2016

Restaurantaanbod	2. Buitengebied Noordoost		Vergelijkbaar gebied	
Aantal inwoners	-807	-1%	278	0,1%
Restaurants	6	17%	10	5%
Hotel-restaurants	-1	-7%	1	2%
Restaurants bij recreatie	1	10%	9	15%
Totaal aanbod restaurants	6	10%	20	7%
Oppervlakte restaurants	2.258	29%	5.903	14%
Bedrijfstype	Absoluut	Groei	Absoluut	Groei
Nederlands-Frans	-1	-3%	11	6%
Italiaans	1	33%	4	13%
Zuid-europees	2	-	-1	-4%
Chinees-Indisch	1	7%	-4	-10%
Overig Aziatisch	0	-	2	80%
Overige keukenrichtingen	3	60%	8	28%
Totaal restaurantsector	6	10%	20	7%

Ontwikkeling

- Sterke groei in restaurantaanbod (29%).
- Groei is een inhaalslag, dichtheid is echter nog steeds zeer laag.
- Groei in absolute getallen: Italiaans drie naar vier, overige keukenrichtingen vijf naar acht.

7. Buitengebieden Friesland, Groningen en Drenthe

Huidig aanbod buitengebied Zuidoost (2020)

Restaurantaanbod	Buitengebied Zuidoost		Vergelijkbaar gebied	
Aantal inwoners	187.255		334.891	
Restaurants	93		195	
Hotel-restaurants	18		54	
Restaurants bij recreatie	21		71	
Totaal aanbod restaurants	132		319	
Restaurantdichtheid	1.419		1.050	
Oppervlakte restaurants	25.103		47.052	
Oppervlaktedichtheid	7		7	
Bedrijfstype	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid
Nederlands-Frans	71	2.637	200	1.679
Italiaans	13	14.404	30	11.352
Zuid-europees	8	23.407	12	27.908
Chinees-Indisch	20	9.363	37	9.051
Overig Aziatisch	4	46.814	5	74.420
Overige keukenrichtingen	16	11.703	37	9.175
Totaal restaurantsector	132	1.419	319	1.050

Analyse buitengebied Zuidoost

- Lage restaurantdichtheid
- Oppervlaktedichtheid niet laag; aanbod is vaak grootschalig.
- Relatief zeer divers aanbod in vergelijking tot andere buitengebieden.

7. Buitengebieden Friesland, Groningen en Drenthe

Ontwikkeling buitengebied Zuidoost sinds 2016

Restaurantaanbod	3. Buitengebied Zuidoost		Vergelijkbaar gebied	
Aantal inwoners	605	0,3%	278	0,1%
Restaurants	5	6%	10	5%
Hotel-restaurants	1	6%	1	2%
Restaurants bij recreatie	8	62%	9	15%
Totaal aanbod restaurants	14	12%	20	7%
Oppervlakte restaurants	5.152	26%	5.903	14%
Bedrijfstype	Absoluut	Groei	Absoluut	Groei
Nederlands-Frans	6	9%	11	6%
Italiaans	3	30%	4	13%
Zuid-europees	1	14%	-1	-4%
Chinees-Indisch	2	11%	-4	-10%
Overig Aziatisch	2	100%	2	80%
Overige keukenrichtingen	0	0%	8	28%
Totaal restaurantsector	14	12%	20	7%

Ontwikkeling

- Sterke groei in aanbod, met name door restaurants bij recreatie; van 13 naar 21 (62%).
- Groei in absolute getallen: overig Aziatisch van twee naar vier.

8. Buitengebied Friesland en - Nederland

1. Buitengebieden Friesland

2. Buitengebieden West-Nederland

1. Noord Holland
2. Zuid Holland
3. Utrecht
4. Flevoland

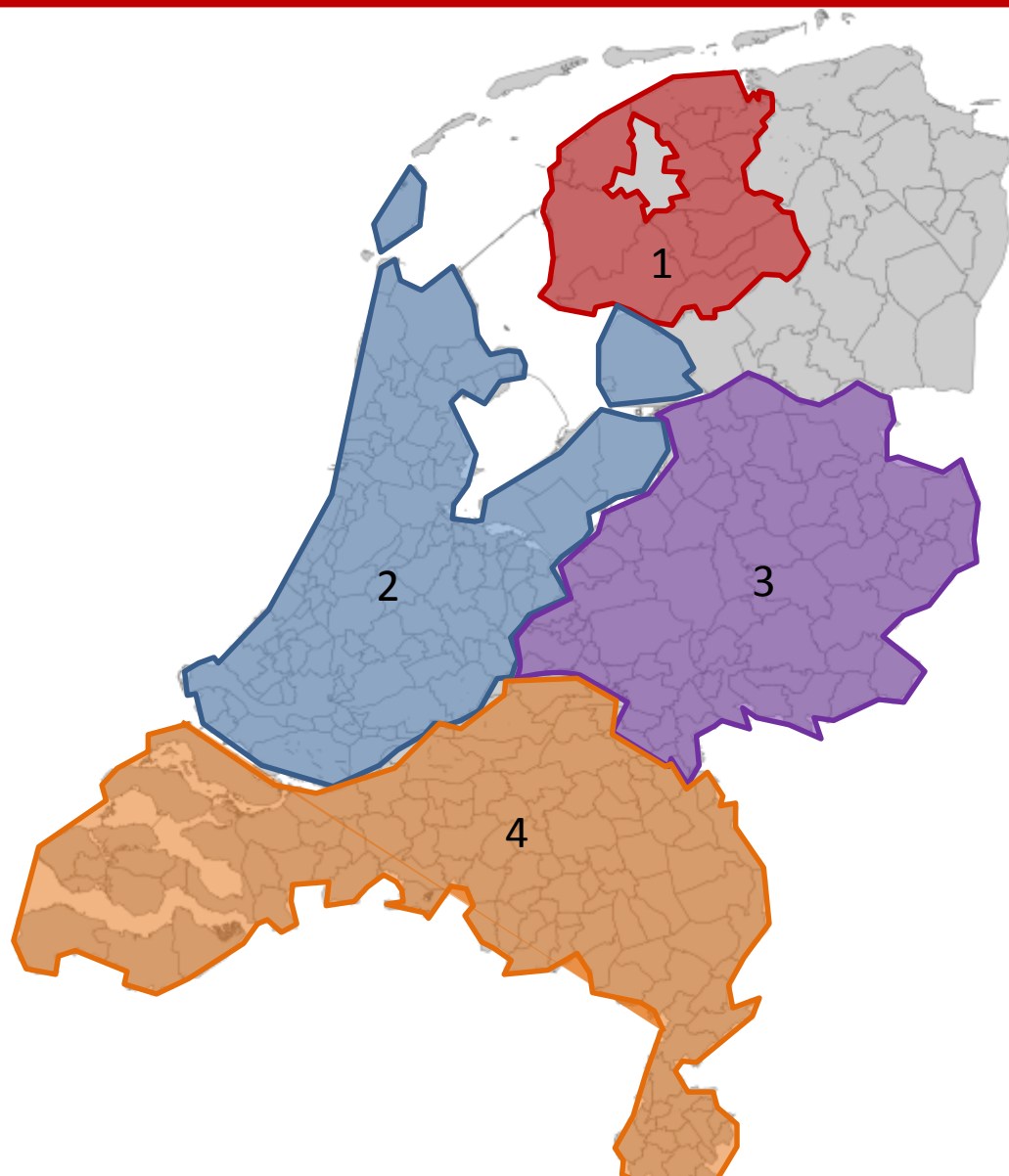
3. Buitengebieden Oost-Nederland

1. Overijssel
2. Gelderland

4. Buitengebieden Zuid-Nederland

1. Limburg
2. Noord-Brabant
3. Zeeland

De gebieden worden vergeleken zonder de grote steden.

8. Buitengebied Friesland en - Nederland

Huidige aanbod (2020)

Restaurantaanbod	Friesland		West-Nederland		Oost-Nederland		Zuid-Nederland	
Aantal inwoners	513.928		1.125.587		1.189.132		1.045.144	
Restaurants	283		650		621		688	
Hotel-restaurants	71		87		104		143	
Restaurants bij recreatie	81		163		169		178	
Totaal aanbod restaurants	435		900		894		1.009	
Restaurantdichtheid	1.181		1.251		1.331		1.036	
Oppervlakte restaurants	64.984		140.678		144.390		157.716	
Oppervlaktedichtheid	8		8		8		7	
Bedrijfstype	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid
Nederlands-Frans	260	1.977	418	2.691	503	2.366	552	1.895
Italiaans	42	12.236	85	13.321	70	16.988	74	14.060
Zuid-europees	16	32.121	62	18.155	51	23.316	77	13.573
Chinees-Indisch	57	9.016	97	11.574	103	11.601	105	9.954
Overig Aziatisch	5	102.786	52	21.542	33	36.034	36	29.303
Overige keukenrichtingen	55	9.344	186	6.060	135	8.841	165	6.334
Totaal restaurantsector	435	1.181	900	1.251	894	1.331	1.009	1.036

Analyse buitengebieden

- Hogere restaurantdichtheid t.o.v. West- en Oost-Nederland
- Traditionelere markt t.o.v. rest van Nederland met hoger aandeel Nederlands-Frans (60%), Italiaans en Chinees-Indisch.

8. Buitengebied Friesland en - Nederland

Ontwikkeling sinds 2016

Restaurantaanbod	Friesland		West-Nederland		Oost-Nederland		Zuid-Nederland	
	Aantal	Groei	Aantal	Groei	Aantal	Groei	Aantal	Groei
Aantal inwoners	-60.067	-10%	29.917	3%	45.843	4%	10.978	1%
Restaurants	4	1%	40	7%	46	8%	64	10%
Hotel-restaurants	0	0%	8	10%	12	13%	22	18%
Restaurants bij recreatie	18	29%	12	8%	31	22%	24	16%
Totaal aanbod restaurants	22	5%	60	7%	88	11%	111	12%
Oppervlakte restaurants	8.075	14%	13.348	10%	18.806	15%	21.981	16%
Bedrijfstype	Absoluut	Groei	Absoluut	Groei	Absoluut	Groei	Absoluut	Groei
Nederlands-Frans	6	2%	3	1%	32	7%	43	8%
Italiaans	6	17%	9	12%	6	9%	12	20%
Zuid-europees	5	45%	2	3%	4	9%	4	6%
Chinees-Indisch	-2	-3%	-11	-10%	-10	-8%	-12	-10%
Overig Aziatisch	3	150%	11	25%	12	57%	12	53%
Overige keukenrichtingen	4	8%	46	33%	44	48%	50	44%
Totaal restaurantsector	22	5%	60	7%	88	11%	111	12%

Ontwikkeling

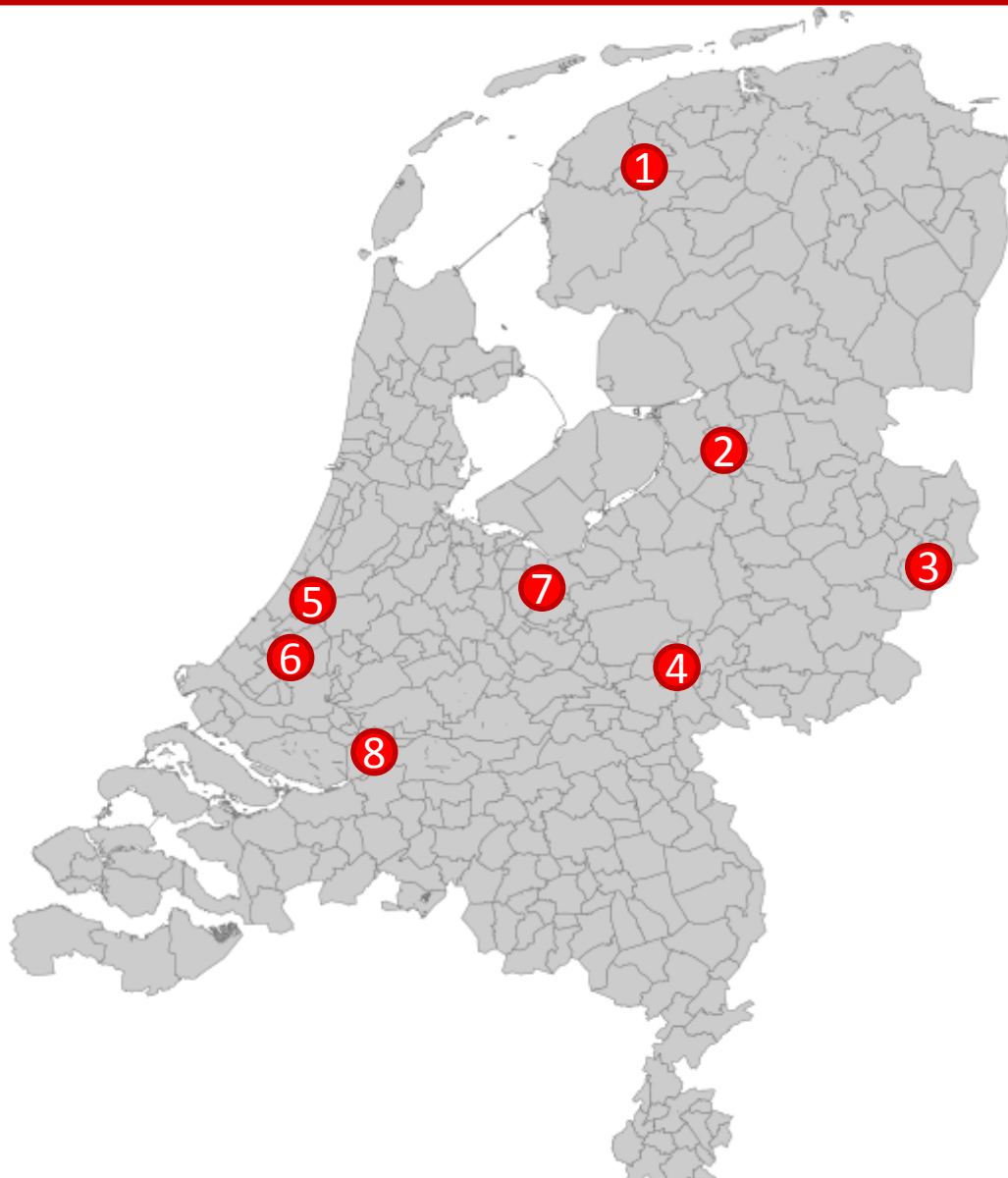
- Sterke groei in aanbod van restaurants bij recreatie
- Groei over de linie in alle keukenrichtingen, met uitzondering van Chinees Indisch.
- Groei in absolute getallen: overig Aziatisch van twee naar vijf

Profiel restaurantmarkt Grootste woonkernen

9. Woonplaats Leeuwarden en vergelijkbare woonplaatsen

Woonplaatsen

Nr.	Woonplaats	Inwoners
1	Leeuwarden	93.680
2	Zwolle	129.840
3	Enschede	159.732
4	Arnhem	162.424
5	Leiden	124.093
6	Delft	103.581
7	Amersfoort	141.924
8	Dordrecht	119.115

10. Woonplaats Leeuwarden en vergelijkbare woonplaatsen

Huidige aanbod (2020)

Restaurantaanbod	Leeuwarden		Vergelijkbaar gebied	
Aantal inwoners	93.680		134.387	
Restaurants	71		94	
Hotel-restaurants	7		7	
Restaurants bij recreatie	10		10	
Totaal aanbod restaurants	88		110	
Restaurantdichtheid	1.065		1.217	
Oppervlakte restaurants	12.341		18.011	
Oppervlaktedichtheid	8		7	
Bedrijfstype	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid
Nederlands-Frans	27	3.470	36	3.748
Italiaans	12	7.807	12	11.472
Zuid-europees	7	13.383	11	11.759
Chinees-Indisch	12	7.807	11	12.060
Overig Aziatisch	7	13.383	9	14.699
Overige keukenrichtingen	23	4.073	31	4.315
Totaal restaurantsector	88	1.065	110	1.217

Analyse woonplaats Leeuwarden

- Hoge restaurantdichtheid qua aantal bedrijven.
- Lage oppervlaktedichtheid; veel kleinschalig aanbod.
- Italiaans en Chinees-Indisch zijn zeer sterk vertegenwoordigd.
- Zuid-Europees blijft als enige achter qua dichtheid.
- Leeuwarden wordt vergeleken met het gemiddelde van de 7 vergelijkbare steden. In de bijlage is een uiteenzetting opgenomen van de individuele vergelijkbare steden.

11. Woonplaats Drachten en vergelijkbare woonplaatsen

Woonplaatsen		
Nr.	Gemeente	Inwoners
1	Drachten	45.329
2	Hoogeveen	39.925
3	Doetinchem	45.599
4	Zutphen	39.622

12. Woonplaats Drachten en vergelijkbare woonplaatsen

Huidige aanbod (2020)

Restaurantaanbod	Drachten		Vergelijkbaar gebied	
Aantal inwoners	45.329		41.715	
Restaurants	24		25	
Hotel-restaurants	1		2	
Restaurants bij recreatie	1		3	
Totaal aanbod restaurants	26		30	
Restaurantdichtheid	1.743		1.406	
Oppervlakte restaurants	6.057		5.030	
Oppervlaktedichtheid	7		8	
Bedrijfstype	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid
Nederlands-Frans	11	4.121	9	4.635
Italiaans	3	15.110	3	15.643
Zuid-europees	2	22.665	4	9.627
Chinees-Indisch	5	9.066	4	11.377
Overig Aziatisch	1	45.329	1	41.715
Overige keukenrichtingen	4	11.332	9	4.635
Totaal restaurantsector	26	1.743	30	1.406

Analyse woonplaats Drachten

- Lage restaurantdichtheid.
- Lage dichtheid geldt voor vrijwel alle keukenrichtingen. Zuid-Europees relatief laag en Chinees-Indisch hoog.
- Drachten wordt vergeleken met het gemiddelde van de 3 vergelijkbare plaatsen. In de bijlage is een uiteenzetting opgenomen van de individuele vergelijkbare plaatsen.

Woonplaatsen

Nr.	Gemeente	Inwoners
1	Sneek	33.849
2	Heerenveen	30.661
3	Meppel	30.063
4	Oldenzaal	31.493
5	Nijkerk	29.854

14. Woonplaats Sneek, Heerenveen en vergelijkbare woonplaatsen³⁹ Huidige aanbod (2020)

Restaurantaanbod	Sneek		Heerenveen		Vergelijkbaar gebied	
Aantal inwoners	33.849		30.661		30.518	
Restaurants	23		21		17	
Hotel-restaurants	2		2		2	
Restaurants bij recreatie	5		5		3	
Totaal aanbod restaurants	30		28		22	
Restaurantdichtheid	1.128		1.095		1.419	
Oppervlakte restaurants	5.174		6.293		3.976	
Oppervlaktedichtheid	7		5		8	
Bedrijfstype	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid
Nederlands-Frans	15	2.257	11	2.787	10	3.212
Italiaans	4	8.462	4	7.665	3	12.207
Zuid-europees	2	16.925	4	7.665	2	20.345
Chinees-Indisch	6	5.642	4	7.665	3	12.207
Overig Aziatisch	1	33.849	3	10.220	2	13.563
Overige keukenrichtingen	2	16.925	2	15.331	3	9.390
Totaal restaurantsector	30	1.128	28	1.095	22	1.419

Analyse woonplaats Sneek en Heerenveen

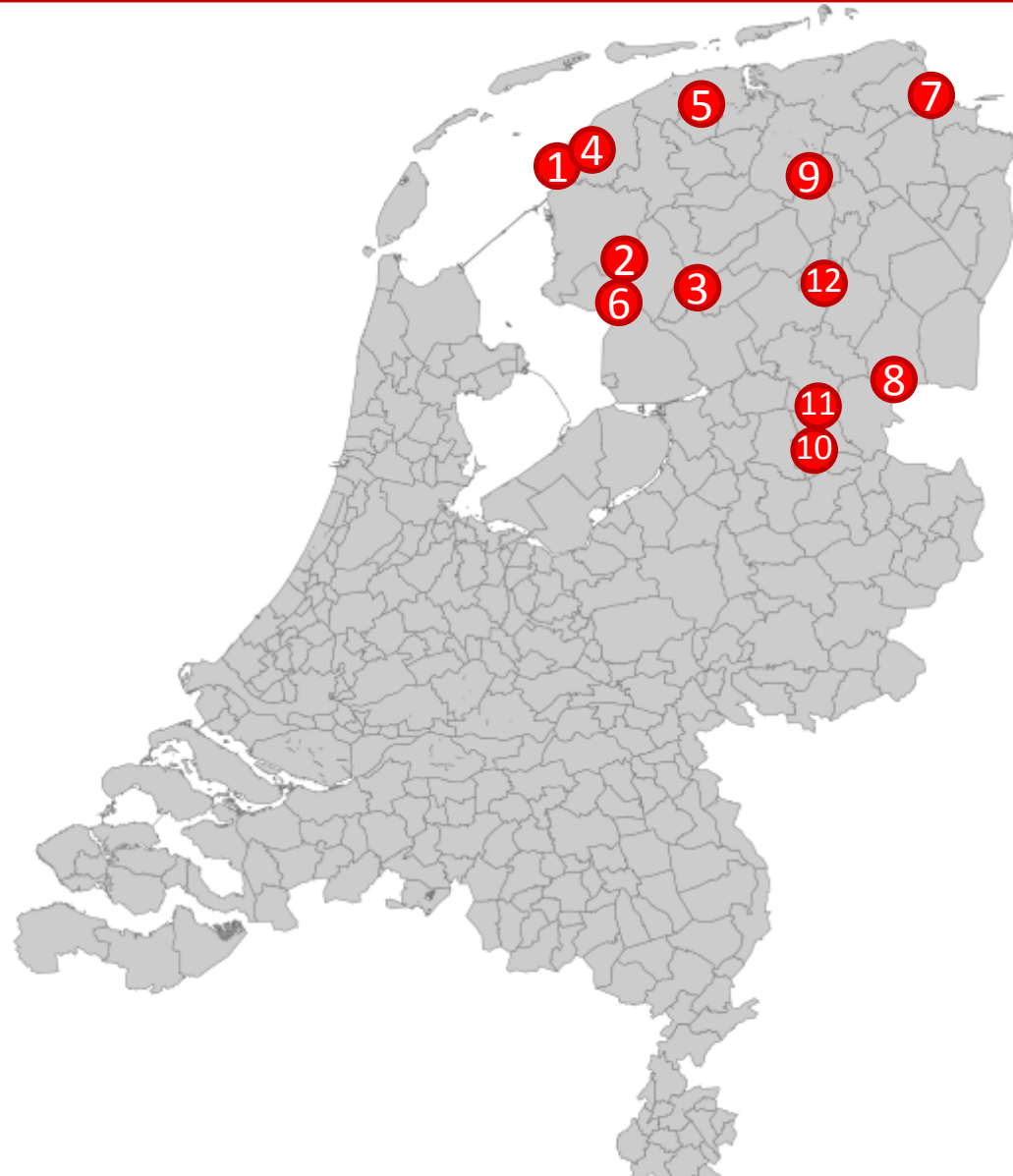
- Beiden een hoge restaurantdichtheid
- Redelijk divers aanbod voor plaatsen van deze omvang.
- Wederom veel Chinees Indisch.
- In de bijlage is een uiteenzetting opgenomen van de individuele vergelijkbare woonplaatsen.

Woonplaatsen

Nr.	Woonplaats	Inwoners
1	Harlingen	14.782
2	Joure	13.176
3	Wolvega	13.090
4	Franeker	12.780
5	Dokkum	12.745
6	Lemmer	10.375

Vergelijkbare woonplaatsen

Nr.	Gemeente	Inwoners
1	Delfzijl	15.291
2	Coevorden	15.485
3	Roden	14.662
4	Ommen	12.835
5	Dedemsvaart	12.828
6	Beilen	11.361

15. Overige - en vergelijkbare woonplaatsen

Huidige aanbod (2020)

Restaurantaanbod	Harlingen		Joure		Wolvega		Franeker		Dokkum		Lemmer	
Aantal inwoners	14.782		13.176		13.090		12.780		12.745		10.375	
Restaurants	15		8		10		7		8		11	
Hotel-restaurants	3		2		2		2		3		1	
Restaurants bij recreatie	2		1		2		0		0		1	
Totaal aanbod restaurants	20		11		14		9		11		13	
Restaurantdichtheid	739		1.198		935		1.420		1.159		798	
Oppervlakte restaurants	2.157		1.327		2.943		895		1.650		1.774	
Oppervlaktedichtheid	7		10		4		14		8		6	
Bedrijfstype	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid
Nederlands-Frans	13	1.137	7	1.882	6	2.182	4	3.195	4	3.186	6	1.729
Italiaans	3	4.927	1	13.176	2	6.545	2	6.390	2	6.373	3	3.458
Zuid-europees	0	-	0	-	2	6.545	0	-	0	-	1	10.375
Chinees-Indisch	2	7.391	2	6.588	3	4.363	2	6.390	2	6.373	1	10.375
Overig Aziatisch	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-
Overige keukenrichtingen	2	7.391	1	13.176	1	13.090	1	12.780	3	4.248	2	5.188
Totaal restaurantsector	20	739	11	1.198	14	935	9	1.420	11	1.159	13	798

Analyse kleinere woonplaatsen

- Sterke verschillen in dichtheid, met name door toeristisch profiel.

15. Overige - en vergelijkbare woonplaatsen

Huidige aanbod (2020)

Restaurantaanbod	Overige woonplaatsen		Vergelijkbaar gebied	
Aantal inwoners	12.825		13.744	
Restaurants	10		8	
Hotel-restaurants	2		3	
Restaurants bij recreatie	2		4	
Totaal aanbod restaurants	13		13	
Restaurantdichtheid	987		1.099	
Oppervlakte restaurants	1.791		1.851	
Oppervlakedichtheid	7		7	
Bedrijfstype	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid
Nederlands-Frans	7	1.924	7	1.963
Italiaans	2	5.919	1	11.780
Zuid-europees	1	25.649	1	16.492
Chinees-Indisch	2	6.412	2	7.497
Overig Aziatisch	0	-	0,3	41.231
Overige keukenrichtingen	2	7.695	1	10.308
Totaal restaurantsector	13	987	13	1.099

Analyse overige woonplaatsen

- Zeer vergelijkbaar aanbod ten opzichte van andere plaatsen van deze omvang.
- In de bijlage is een uiteenzetting opgenomen van de individuele vergelijkbare woonplaatsen.

Uitbreidingsruimte Restaurantmarkt Friesland

16. Uitbreidingsruimte restaurantmarkt Friesland

16.1 Inleiding

Inleiding

- In dit hoofdstuk vindt de analyse van de vraag naar restaurants in Friesland plaats.
- Per doelgroep (particulier, toeristisch en zakelijk) zijn subsegmenten, omvang en toekomstige ontwikkelingen in beeld gebracht.
- Op basis van het horecagedrag van de vraagsegmenten (bezoekfrequentie en besteding), is de omzet van de restaurantmarkt in Friesland bepaald.
- Op basis van de ontwikkelingen binnen de vraagsegmenten wordt vervolgens ook de toekomstige omzet van de restaurantmarkt geprognoseerd.
- De toekomstige omzet wordt vertaald naar eventuele uitbreidingsruimte in m² en aantal bedrijven.

16. Uitbreidingsruimte restaurantmarkt Friesland

16.2 Particuliere vraag

Toelichting

- Friesland telt circa 648.000 inwoners. Dit aantal zal tot en met 2025 met 0,5% dalen. Dit is gebaseerd op prognoses van het CBS.
- De verdeling van de totale bevolking naar de verschillende segmenten is gebaseerd op leeftijdsverdeling en huishoudsamenstelling van de inwoners.
- De gezinnen en ex-gezinnen (empty-nesters) vertegenwoordigen het grootste aandeel.
- Binnen de bevolking vindt uitsluitend groei plaats van de bevolkingsgroep 75 jaar en ouder.
- Op basis van de groei van afgelopen jaren verwachten we dat het aantal studenten zal blijven groeien.

Omvang particuliere doelgroepen	Huidig (2020)	Groei	Toekomstig (2025)
Studenten	23.046	5,0%	24.198
Eenpersoonshuishoudens	37.085	-4,0%	35.590
Tweepersoonshuishoudens laag opgeleid	23.476	-1,7%	23.073
Tweepersoonshuishoudens hoog opgeleid	15.651	-1,7%	15.382
Gezinnen met jonge kinderen	124.292	-0,3%	123.925
Gezinnen met oude kinderen	141.505	-5,4%	133.803
Empty nesters	143.145	-4,7%	136.429
Actieve senioren	79.300	-0,3%	79.100
Passieve senioren	60.500	21,3%	73.400
Totaal particulier	648.000	-0,5%	644.900

16. Uitbreidingsruimte restaurantmarkt Friesland

16.3 Toeristische vraag

Toelichting

- Friesland telt in 2020 circa 5,6 miljoen toeristische overnachtingen, te verdelen in 1,3 hotelovernachtingen en 4,3 overnachtingen in overige verblijfsaccommodaties.
- In 2020 heeft een fors aantal wijzigingen plaatsgevonden ten opzichte van 2019, met name een forse daling van zakelijke overnachtingen, stijging van overnachtingen op kampeerterreinen en daling van overnachtingen op huisjesterreinen en in groepsaccommodaties.
- In 2021 verwachten we nog geen herstel van de markt ten opzichte van 2020.
- In de navolgende jaren tot 2025 verwachten we dat het aantal overnachtingen hersteld naar het beeld van 2019.
- In de bijlage is het aantal overnachtingen per sub-segment van de afgelopen jaren opgenomen.

Toeristische overnachtingen	Huidig (2020)	Groei	Toekomstig (2025)
Overnachtingen hotel			
Toeristisch	1.109.000	4%	1.156.000
Zakelijk	220.000	73%	380.000
Hotel totaal	1.329.000	16%	1.536.000
Overige verblijfsrecreatie			
Kampeerterreinen	1.776.000	-20%	1.413.000
Huisjesterreinen	2.192.000	11%	2.423.000
Groepsaccommodaties	310.000	121%	686.000
Totaal overige verblijfsrecreatie	4.278.000	6%	4.522.000
Totaal toeristische overnachtingen	5.607.000	8%	6.058.000

16. Uitbreidingsruimte restaurantmarkt Friesland

16.4 Zakelijke vraag

Toelichting

- Friesland telde in 2020 circa 270.000 werkplekken. Op basis van de landelijke prognose per sector en de historische ontwikkelingen is de verwachting dat dit aantal tot 2025 met 5% zal stijgen.
- Met name horeca en handel groeit bovengemiddeld, dit is met name herstel van de sector na de leegloop in 2020 (-19,4% tov 2019).
- Het topsegment stijgt mee met de stijging van de totale werkzame personen.
- De werkloosheid in Friesland ligt met 3,4% van de totale beroepsbevolking in lijn met het landelijk gemiddelde (3,3%).

Omvang zakelijke doelgroepen	Huidig (2020)	Groei	Toekomstig (2025)
Industrie en bouw	46.656	5%	49.046
Horeca en handel	63.552	9%	69.420
Zakelijke dienstverlening	50.112	6%	52.958
Overheid, onderwijs en zorg	98.400	3%	101.161
Topsegment	10.780	5%	11.358
Totaal zakelijk	269.500	5%	283.942

Toelichting segmenten

- Industrie en bouw: productie sector, bouwnijverheid, energie en water.
- Horeca en handel: horeca, detail- tussen- en groothandel.
- Zakelijke dienstverlening: financiële instellingen, verhuur en handel van onroerend goed en specialistische zakelijke diensten.
- Overheid, onderwijs en zorg: openbaar bestuur, onderwijs, gezondheids- en welzijnszorg,
- Topsegment werkkenden: diverse sectoren, 4% van het totaal aantal arbeidsplaatsen.

16. Uitbreidingsruimte restaurantmarkt Friesland

16.5 Omvang restaurantmarkt

Omvang doelgroep	Omvang 2020	Omvang 2025	Bezoek-frequentie	Besteding	Omzet 2020	Omzet 2025
Particuliere segmenten						
Studenten	23.046	24.198	12	€ 35,00	€ 9.679.320	€ 10.163.286
Eenpersoonshuishoudens	37.085	35.590	8	€ 35,00	€ 10.383.800	€ 9.965.263
Samenwonend laag opgeleid	23.476	23.073	8	€ 35,00	€ 6.573.336	€ 6.460.404
Samenwonend hoog opgeleid	15.651	15.382	18	€ 45,00	€ 12.677.148	€ 12.459.351
Gezinnen met jongere kinderen	124.292	123.925	4	€ 30,00	€ 14.915.040	€ 14.871.000
Gezinnen met oudere kinderen	141.505	133.803	8	€ 35,00	€ 39.621.400	€ 37.464.752
Empty nesters	143.145	136.429	10	€ 45,00	€ 64.415.250	€ 61.393.050
Actieve senioren	79.300	79.100	8	€ 35,00	€ 22.204.000	€ 22.148.000
Passieve senioren	60.500	73.400	2	€ 30,00	€ 3.630.000	€ 4.404.000
Subtotaal	648.000	644.900			€ 184.099.294	€ 179.329.107
Toeristische segmenten						
Hotelgasten	1.329.000	1.536.000	1	€ 35,00	€ 46.515.000	€ 53.760.000
Overige verblijfsrecreatie	4.278.000	4.522.000	0,25	€ 25,00	€ 26.737.500	€ 28.262.500
Subtotaal	5.607.000	6.058.000			€ 73.252.500	€ 82.022.500
Zakelijke segmenten						
Industrie en bouw	46.656	49.046	2	€ 30,00	€ 2.799.360	€ 2.942.772
Horeca en handel	63.552	69.420	6	€ 35,00	€ 13.345.920	€ 14.578.104
Zakelijke dienstverlening	50.112	52.958	6	€ 35,00	€ 10.523.520	€ 11.121.116
Overheid, onderwijs en zorg	98.400	101.161	4	€ 30,00	€ 11.808.000	€ 12.139.285
Topsegment	10.780	11.358	12	€ 45,00	€ 5.821.200	€ 6.133.143
Subtotaal	269.500	283.942			€ 44.298.000	€ 46.914.420
Grand Totaal					€ 301.649.794	€ 308.266.027

16. Uitbreidingsruimte restaurantmarkt Friesland

16.6 Uitbreidingspotentieel

Uitbreidingspotentieel

- De omzet wordt vertaald naar een horecacapaciteit, waarbij als uitgangspunt wordt genomen dat een gezonde omzet per vierkante meter verkoopoppervlakte dient te worden gerealiseerd.
- De normomzet per m² verkoopoppervlakte is gebaseerd op macro analyse van de restaurantmarkt in Nederland en kennis- en ervaringscijfers voor restaurants van Van Spronsen & Partners horeca-advies.
- Door een normomzet te hanteren wordt uitgegaan van een gemiddeld bedrijfseconomisch gezonde exploitatie (individuele bedrijven kunnen daarbij boven- of ondermaats presteren).
- Op basis van het toekomstig omzetpotentieel en de normomzet per m² is het oppervlakteplafond voor 2025 bepaald.
- Het oppervlakteplafond minus de huidige oppervlakte bepaalt de uitbreidingsruimte.
- Op basis van de uitkomsten is er de komende vijf jaar geen ruimte voor uitbreiding van de restaurantcapaciteit.
- Op basis van de huidige gemiddelde oppervlakte is de uitbreidingsruimte vertaald naar een indicatief aantal bedrijven (-11). De vierkante meters zijn meer leidend, aangezien bijvoorbeeld een groot wereldrestaurant meer invloed heeft op de markt dan twee kleine bistro's.
- Deze uitkomst betreft het uitbreidingspotentieel binnen de gehele provincie. Het is zeer aannemelijk dat er sterke regionale verschillen zijn en delen van Friesland wel uitbreidingspotentieel bieden omdat ze een sterke regiofunctie hebben op gebied van dagtoerisme of een sterk profiel voor verblijfstoerisme.

Uitbreidingspotentieel tot 2025	Huidig	Toekomstig
Omzetpotentieel	€ 301.649.794	€ 308.266.027
Normomzet per m ²	€ 3.500	€ 3.500
Oppervlakteplafond (m ² vvo)	86.186	88.076
Huidige oppervlakte	89.643	89.643
Uitbreidingsruimte (m²)	-3.457	-1.567
Uitbreidingsruimte (aantal bedrijven)		
Gemiddelde oppervlakte	149	149
Huidig aantal bedrijven	601	601
Gemiddelde omzet per bedrijf	€ 501.913	€ 512.922
Uitbreidingsruimte bedrijven	-23	-11

Trends en ontwikkelingen in de horeca

17. Trends & Ontwikkelingen

17.1 Horeca aanbod: Belevingseconomie

Trend: Unieke ervaringen

- Restaurants proberen zich op steeds meer manieren te onderscheiden. Er komt een steeds groter aanbod van restaurants die een unieke beleving bieden aan gasten.
- Dit diverse aanbod komt voort uit de vraag naar meer unieke ervaringen die steeds meer mensen zoeken. Dit wordt ook wel de belevingseconomie genoemd.
- Dit kan in locatie, presentatie gerechten of activiteit tijdens maaltijd.
- *De belevingseconomie is voorlopig here to stay, zeker na alle lockdowns geldt voor veel mensen dat ze zo veel mogelijk willen beleven.*

Restaurant Alinea is een driesterrenrestaurant in Chicago waar gerechten op een bijzondere manier gepresenteerd worden. Bijvoorbeeld een eetbare heliumballon als dessert.

CuliAir Luchtballon restaurant in Velp, waar chef Angelique Schmeinck een diner in de lucht bereidt. De CuliAir luchtballon als een enorme heteluchtoven.

Het Smakenrad waar je kan genieten van een maaltijd met panoramisch uitzicht op 50 meter hoogte. Het Smakenrad verplaatst zich door heel Nederland.

17. Trends & Ontwikkelingen

17.1 Horeca aanbod: Prethoreca

Trend: Prethoreca

- De afgelopen jaren is er een ruimer aanbod aan prethoreca ontstaan. Naast eten en drinken bieden deze concepten leisure activiteiten aan.
- Chefs binden zich ook aan deze concepten, zoals bijvoorbeeld bij Mooie Boules, waar Ron Blaauw streetfood serveert.
- Mooie boules is in 2013 begonnen en heeft inmiddels vijf vestigingen in Nederland.
- Ook de tontonclub opende voor het eerst in 2013, daar zijn inmiddels twee vestigingen van.
- Flight Club startte in 2015 en heeft inmiddels elf vestigingen in de UK, US en Australië.
- *De trend is niet nieuw maar is wel bezig nu echt een plek in het horecalandschap te veroveren.*

Bij spelletjes café Ton Ton Club mag je je als volwassene weer even kind voelen en je vermaken met arcade spellen uit Japan. Daarnaast biedt de keuken kleine bites aan met een Japanse twist.

Mooie Boules is een concept waar met een drankje en hapje jeu de boules gespeeld kan worden. Mooie Boules heeft locaties in Rotterdam, Eindhoven, Haarlem, Amsterdam en Delft.

Bij Flight Club (in de VK & VS) kan je stappen en darten 2.0. Het darten is een soort bowling achtige versie van het spel, helemaal digitaal.

17. Trends & Ontwikkelingen

17.1 Horeca aanbod: Design

Trend: Belang van interieur

Het wordt steeds belangrijker voor restaurants om een aantrekkelijk, opvallend interieur te hebben om een hoogwaardige uitstraling te creëren.

Dit zorgt voor:

- Dat de gast lekker kan zitten en er graag verblijft.
- Een onderscheidend vermogen.
- Dat door deze goede ervaring mensen het online of offline met anderen gaan delen.
- *Voorlopig lijkt het dat alleen geweldig eten & drinken niet genoeg is voor "hotspot" status en blijft een indrukwekkend interieur een voorwaarde.*

De Streetfood Club in Utrecht straalt een mix van luxe en de straat uit. Het restaurant biedt verschillende soorten streetfood onder het genot van een cocktail en oldskool hiphop op de achtergrond.

MaMa Kelly is een restaurant met een uniek interieur. Het restaurant in Amsterdam is roze en is een echte Instagram hotspot. Het menu bestaat vooral uit kip of kreeft.

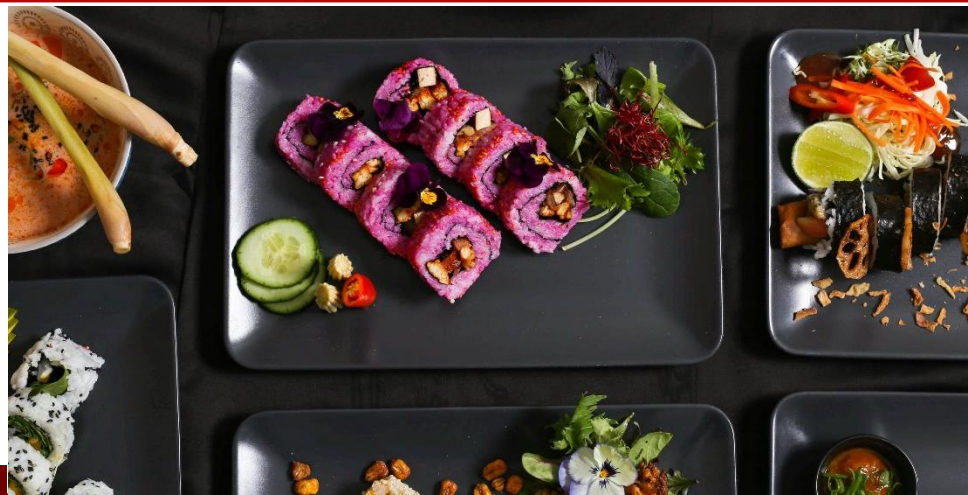
De Harbour Club heeft een status als het gaat om uitstraling. Alle locaties zien er hip uit met oog voor detail. Het heeft een mix van luxe en entertainment met een goede atmosfeer. The Harbour Club heeft een gevarieerde menukaart met veel opties.

17. Trends & Ontwikkelingen

17.1 Horeca aanbod: Vegan/Vegetarisch

Trend: Vegan/Vegetarisch

- Steeds meer mensen zijn bewuster bezig met wat ze eten. Verschillende restaurants anticiperen op de groeiende vraag voor vega/vegan en komen met originele concepten.
- Het aantal Vegetariërs & Flexitariërs neemt toe de afgelopen jaren maar volgens de vegetariërsbond is het aantal vegetariërs nog altijd niet meer dan 5% van de Nederlandse bevolking.
- Tegelijkertijd neemt de vleesconsumptie alweer jaren toe, sinds 2018 komt er gemiddeld per jaar een halve kilo bij per jaar, per hoofd van de bevolking.
- *Vega/vegan is een trend en er wordt steeds meer horeca geopend die hier op inspeelt. Realistisch gezien is dit marktaandeel nog steeds marginaal.*

Steeds meer concepten krijgen ook een vegan variant. Bijvoorbeeld Plant Based Sushi, dat is een restaurant dat alleen vegan sushi maakt. Eerst was het alleen een pop-up maar het heeft nu zijn eigen locatie in Amsterdam-West.

Fastfood ketens introduceren ook steeds meer vegetarische en veganistische varianten van de normale aanbiedingen. McDonalds en Burger King hebben al meerdere vegetarische en veganistische opties in het menu. Inmiddels hebben beiden ook een vegan item in het assortiment.

Restaurant Konijnenvoer in Arnhem begon als een plant-based restaurant in Arnhem 2019. Tegenwoordig hebben ze zich gevestigd aan de Oude Kraan 72, waar ze op een creatieve manier gerechten serveren.

17. Trends & Ontwikkelingen

17.1 Horeca aanbod: “Verluxing” fastfood

Trend: “Verluxing” van fast food

- Door een luxe twist te geven aan fastfood gerechten proberen restaurants nieuwe concepten te ontwikkelen “haute friture” geheten.
- Frites Atelier is een toonaangevende keten binnen deze trend, sinds 2016 zijn ze actief en inmiddels hebben ze vijf locaties.
- De Vegan Junk Food Bar opende in 2017 de eerste locatie, inmiddels zijn er vijf locaties met nog twee op de planning, door heel Europa!
- De “verluxing” van fast food is een trend die door lijkt te zetten.

De Vegan Junk Food bar is een vegan fastfood restaurant. Het restaurant heeft klassieke fastfood gerechten in een vegan jasje gestoken. De Vegan Junk Food bar heeft vier locaties in Amsterdam, en een locatie in Rotterdam.

Karma Kebab is een 100% plantaardige kebab op basis van knolselderij. Het is te bestellen in verschillende horeca, supermarkten en op sommige plekken via Thuisbezorgd in Leiden, Amsterdam, Rotterdam, Nijmegen, Breda en Utrecht.

Frites Atelier is een concept van Sergio Herman. Het atelier biedt veel verschillende soorten sauzen en toppings aan. Frites Atelier heeft vier locaties en opent binnenkort in Roosendaal.

17. Trends & Ontwikkelingen

17.1 Horeca aanbod: Digitalisering

Trend: Technologie/digitalisering

- De technologie/digitalisering trend wordt steeds meer zichtbaar in de horeca.
- De QR code heeft een comeback gemaakt door de coronacrisis, het gebruik van deze code voor het menu is inmiddels volledig ingeburgerd.
- De digitalisering van de horeca werd zo belangrijk door de coronacrisis dat sommige gemeenten er zelfs voor hebben gekozen om subsidie te verstrekken om dit proces te stimuleren, bijvoorbeeld de gemeente Zoetermeer.
- *De digitalisering van de wereld en ook de horeca lijkt niet meer te stoppen.*

Momenteel is het populair om alles te delen via platforms als Instagram en Facebook. Deze digitalisering trend zorgt ervoor dat restaurants meer aandacht besteden aan uitstraling van zowel het restaurant als het eten.

Door de coronacrisis verdwenen in veel restaurants en op terrassen de menukaarten en werden ze vervangen door QR codes. Bovendien werd het mogelijk om ook via die QR codes te bestellen en meteen af te rekenen.

In het Aziatische restaurant Dadawan in Maastricht zijn het geen obers, maar robots die je bestelling komen brengen. Dit is geïnspireerd door restaurants in Azië, waar de horeca al veel ervaring heeft met robots.

17. Trends & Ontwikkelingen

17.1 Horeca aanbod: Mono-product ontwikkeling

Trend: Mono-product concepten

- Het aanbod van concepten met mono-producten is met de jaren flink toegenomen. Vroeger kenden we het in de vorm van de burgers van McDonalds of de pizza's in een pizzeria. Maar deze ontwikkeling is allang niet meer alleen voor de fastfood of "onderkant" van de markt interessant.
- Er zijn concepten die een populair item centraal stellen, dit kan gaan om een ingrediënt, een gerecht of een gang zoals geïllustreerd door bijgevoegde voorbeelden.
- Er zijn zelfs bedrijven bij die hier een keten uit kunnen vormen, zoals "The Avocado Show".
- *Deze ontwikkelingen zijn van alle tijden maar de volgende stap lijkt gezet.*

De Carpaccio bar in Tilburg is de eerste carpacciobar in Nederland. Sinds 2016 combineert dit restaurant carpaccio in allerlei gerechtjes zoals wraps, broodjes en salades.

The Avocado Show heeft inmiddels 5 vestigingen in Europa en is gespecialiseerd in avocado in alle vormen.

De Dessertbar in Haarlem is het enige restaurant dat is gefocust op toetjes. Je kan er natuurlijk ook wat drinken, borrelhapjes bestellen of lunchen, maar de kern van het concept is toetjes.

17. Trends & Ontwikkelingen

17.1 Horeca aanbod: Drank/Bar specialisatie

Trend: Bar specialisatie

- De bar is allang niet meer alleen een plek waar bier, wijn en andere alcoholische versnaperingen genuttigd kunnen worden. De markt verschuift en er komt steeds meer vraag naar andere typen dranken zoals juice, bubbletea of koffie.
- Om je te onderscheiden als je nog wel een “traditionele” bar bent worden er ook steeds meer georganiseerd in thema’s, zoals een pop-up kerstbar.
- *Vernieuwing in aanbod is van alle tijden en het bar aanbod zal zich ook zeker blijven ontwikkelen.*

Angie's Juicebar in Delft is een bar waar je onder andere koudgeperste sapsjes, smoothies en detox-sapkuren kunt halen.

Specialty bar (vaak pop-up): Boom Chicago in Amsterdam biedt bijvoorbeeld deze winter de pop-up christmas bar Miracle. Thema inrichting, thema drankjes en thema sfeer.

TEA Guys is sinds de opening in 2020 een bubble tea hotspot in Amsterdam. In Nederland komen er steeds meer concepten die zich specialiseren in bubble tea.

17. Trends & Ontwikkelingen

17.1 Horeca aanbod: Alcoholarm

Trend: Alcohol arm/vrij

- Steeds meer mensen zoeken alcohol arme of vrije alternatieve dranken.
- De groei van de verkoop van alcoholvrij bier neemt sinds 2010 jaar op jaar toe. Tussen 2010 en 2020 is de groei van de verkoop alcoholvrij bier 490% toegenomen.
- Daar staat tegenover dat het nog altijd zo is dat maar 1 op de 14 bieren die verkocht worden alcoholvrij is, oftewel 7%.
- *Deze trend zet door, maar de consumptie van alcoholvrij bier is nog altijd marginaal.*

Er is steeds meer vraag naar alcoholarme bieren en het aanbod wordt ook steeds uitgebreider. Brouwerijen besteden er meer aandacht waardoor de smaak ook steeds beter wordt.

Seltzer is een alcoholisch drankje laag in calorieën. Er zijn verschillende soorten smaken en veel merken die een poging wagen op deze relatief nieuwe markt.

Mocktails zijn cocktails die geen alcohol bevatten. Tegenwoordig heb je in alle restaurants die cocktails aanbieden ook een uitgebreide keuze aan mocktails.

17. Trends & Ontwikkelingen

17.1 Horeca aanbod - Ketenvorming

Trend: Ketenvorming

- In Nederland zijn er steeds meer keten restaurants.
- 's Neerlands grootste restaurantketens (o.a. De Beren, Happy Italy, Loetje, Proeflokaal Bregje) hebben een gemiddelde groei doorgemaakt van 74% sinds 2016.
- *Deze grote ketens groeiden de afgelopen vijf jaren hard, voorlopig lijkt dit niet minder te worden.*

Loetje is een keten die bekend staat om de ossenhaasbiefstukken. Het bedrijf maakt onderdeel uit van Restaurant Company Europe (RCE). Het bedrijf is gegroeid van 8 locaties in 2016 naar 26 in 2021.

Proeflokaal Bregje is een formule waar je goedkoop een 3-gangen diner kunt bestellen. De keten is gegroeid van 10 in 2016 naar 28 in 2021.

De Beren is een keten wat al langere tijd bestaat maar de laatste jaren hard is gegroeid. Het bedrijf heeft nu ook uitsluitend afhaal/bezorg locaties wat zorgt voor een explosieve groei. In 2016 had de Beren 28 locaties en dat zijn er in 2021 maar liefst 71.

17. Trends & Ontwikkelingen

17.1 Horeca aanbod - Blurring

Trend: Blurring

- Tegenwoordig zijn verschillende concepten zich gaan verdiepen in het toevoegen van een horecagelegenheid. Bijvoorbeeld, mode winkels die een horecagelegenheid toevoegen of andersom, waar een horecagelegenheid zich gaat verdiepen in mode.
- Inbreiden van een concept zien we tijdens/na corona ook steeds meer, restaurants die voorheen alleen maar diner aanboden bieden bijvoorbeeld tegenwoordig ook lunch in de middag of ook een bar op de late avond. Zo ontstaat er steeds meer behoefte aan een nieuwe verdeling van de horeca.
- *Deze trend is inmiddels al bijna ingeburgerd in het horecalandschap en dat gaat niet gauw veranderen.*

Grote boekenzaken in de Verenigde Staten (Barnes & Noble) hebben sinds jaar en dag een contract met Starbucks. In al hun grote winkels kan men tijdens het shoppen voor boeken ook een lekkere koffie aanschaffen en consumeren.

Piet Zoomers in Den Bosch is een mode zaak die ook een horecagelegenheid heeft gevestigd in de zaak. Het Versus Restaurant & Fashion Café biedt naast broodjes en lichte gerechten ook een driegangen lunch of diner aan.

Natural High is geboren als kitesurfschool en uitgegroeid tot een evenementenbureau met een breed scala aan strand- en wateractiviteiten en een beachclub. Dit is een concept dat veel verschillende dingen aanbiedt op één locatie.

17. Trends & Ontwikkelingen

17.1 Horeca aanbod – Pop-up

Trend: Pop-up

- Pop-ups worden vaak gebruikt om een nieuw concept of idee te testen. In het geval van een succes, is het mogelijk dat de ondernemer opzoek gaat naar een vaste locatie voor een restaurant.
- *Met de steeds groter wordende leegstand in binnensteden lijkt het einde van het pop-up tijdperk nog niet in zicht.*

Pop-up Terras The Grand Beach, het vijf sterren hotel Sofitel The Grand biedt zomers een terras met een strandclubachtige setting. Een aantal kub zand, palmen en strand decoratie doet de gast wegdromen naar warmer oorden.

Restaurant BAUT begon in 2012 aan de Amsterdamse Wibautstraat als een pop-up die steeds van locatie veranderde. Na 6 jaar lang verhuizen vestigde het concept zich op de Stadionweg en sinds kort een tweede locatie in Oost.

Chateau Het Scheepvaartmuseum, een samenwerking tussen het museum en top chefs die samen een "pop-up" restaurant series organiseren. Hierdoor komen cultuur, horeca en mensen van verschillende achtergronden bij elkaar.

17. Trends & Ontwikkelingen

17.1 Horeca aanbod – Design van binnen naar buiten

Trend: Design terrassen

- In stroomversnelling geraakt door de coronacrisis wordt er steeds meer aandacht gegeven aan het design van terrassen op straat.
- *De meeste gemeenten hebben voorlopig de corona uitbreidingen van de terrassen nog verlengd, dus het terras blijft de komende tijd nog de levenslijn voor de horecaondernemer. Terrassen blijven belangrijk.*

Lola Taverna, een populair Grieks restaurant in New York City, bij het heropenen na de lange 2020 lockdown besloten zij het restaurant naar buiten te halen. Het terrasdesign werd zo goed ontvangen dat nu alles weer open is, het design buiten blijft.

Neighborhood curbside canvas project in New York City, een initiatief van een buurtbewoner. Tijdens de coronacrisis heeft hij de connectie gelegd tussen lokale kunstenaars en horecaondernemers om de geïmproviseerde tijdelijke terrassen kleur en smoel te geven. Meer gezelligheid en design voor de horeca en een podium voor kunstenaars.

Het winterterras is terug van weggeweest, wederom ingegeven door de coronacrisis, restaurants maar ook cafés hebben veel geïnvesteerd in mooie, overkapt terrassen met heaters. Een goed voorbeeld bij *Ron Blaauw Gastrobar* in Amsterdam.

17. Trends & Ontwikkelingen

17.1 Horeca aanbod – Bewuste voedselkeuzes

Trend: Bewuste voedselkeuzes

- Duurzamere, bewuste voedselkeuzes worden steeds meer belangrijk voor de Nederlander. Buiten de eerder genoemde trend Vega/Vegan komen daar andere zaken bij kijken.
- Biologisch eten wordt steeds meer norm, er is inmiddels een horeca keurmerk voor.
- Luxe restaurants kiezen vaker voor een eigen watertap, minder vervuiling in transport en uiteraard een betere marge.
- Lokale producten, van de boer of juist een lokaal gemaakt biertje zijn populair en hele bedrijven zijn er tegenwoordig op gestoeld.
- *Deze trend zet door en zal zich in steeds nieuwe initiatieven manifesteren.*

Het belang van biologisch voedsel voor de Nederlander neemt al jaren toe, dat zien we zowel in de supermarkt als in de horeca. Restaurants openen met biologische concepten en er zijn zelfs al biologische horeca kenmerken.

Luxe restaurants bieden steeds vaker water van de eigen tap, dit scheelt veel transport, verpakking en daarmee vervuiling.

Lokale producten die de voedselkilometers beperken zijn ook een trend die blijvend is. Een goed voorbeeld hiervan is de Jopenkerk in Haarlem. Dit is een grandcafé waar hun eigen Jopen bier wordt geserveerd, een lokaal, duurzaam gemaakt biertje.

17. Trends & Ontwikkelingen

17.1 Horeca aanbod – Duurzame bouw

Trend: Duurzame bouw

- Duurzaamheid wordt op steeds meer manieren toegepast in de horeca.
- Er zijn bouwkeurmerken en het komt terug in interieur.
- Hierin is nog wel heel veel te winnen in de horeca Nederland (en de wereld).
- *Dit zullen we veel terugzien in nieuwbouw de komende jaren maar met het grote prijsverschil in bouwen zal daar stimulans vanuit de overheid voor nodig blijven.*

McDonalds heeft een flagship sustainability restaurant geopend in Florida. Dit een locatie dat zich volledig richt op het uitbaten van het restaurant terwijl het energieneutraal is.

Café restaurant Soesterdal is een goed voorbeeld van een duurzaam restaurant. Windgesteldheid, zon-oriëntatie en materiaalkeuze waren bepalend in het realiseren van comfort en energiebesparing.

Restaurant The Green House heeft een eigen Urban farm. Het restaurant kweekt daar eigen groenten en kruiden. Verder gebruikt het restaurant alleen maar lokalen producten uit de omgeving Utrecht.

17. Trends & Ontwikkelingen

17.1 Horeca aanbod – Duurzame gebruiksvoorwerpen

Trend: Duurzame gebruiksvoorwerpen

- Duurzaamheid komt in steeds meer facetten van ons leven terug, de horeca kan daarin een steentje bijdragen en doet dat ook.
- Vooral in de gebruiksvoorwerpen wordt er veel gewonnen, denk aan de snelle transitie van rietjes, de parasols die buiten staan en het inventaris. Allemaal duurzame voorwerpen waar veel mee wordt gewerkt.
- *De horeca is bij uitstek een branche waar veel verschillende (wegwerp!) voorwerpen worden gebruikt, dat gaat de komende jaren alleen maar meer verduurzamen. Zaak is wel dat deze producten op een betaalbaar niveau in de markt gezet worden, dan doet de horeca mee.*

Sinds 3 juli 2021 is het plastic rietje door heel Europa verboden. De aanpassing in de Nederlandse horeca was al eerder ingezet en is relatief makkelijk verlopen, een goed voorbeeld van hoe het kan met duurzame gebruiksvoorwerpen.

Heineken gebruikt haar point-of-sale-materialen om duurzaamheid na te streven, de doeken van hun parasols zijn gemaakt van circa 240 gerecyclede PET-flessen.

Het te openen "Mrs. Park" in Eindhoven wordt volledig circulair opgezet. Buiten de bouw betekent dat ook het overnemen van al gebruikte inventaris, zowel binnen als buiten. Een voorbeeld dat makkelijk kan worden overgenomen.

17. Trends & Ontwikkelingen

17.2 Consumentengedrag - Gemak

Trend: Gemak

- De bevolking in Nederland is steeds meer gewend aan gemak. De coronacrisis heeft daar ook een bijdrage aan geleverd, aangezien er veel online werd besteld.
- Er zijn veel verschillende platforms die eten bezorgen. Thuisbezorgd is de grootste en zag afgelopen jaar een groei van 40%. Dit is voor een deel te danken aan de coronacrisis. De jaren daarvoor zag Thuisbezorgd ook al een groei van 20% per jaar.
- Door de coronacrisis zijn ook restaurants meer gaan investeren in de afhaal en bezorgmarkt omdat het niet mogelijk was gasten fysiek te ontvangen in restaurants.
- *De komende tijd moet blijken of de groei blijvend is, maar de eerste signalen zeggen van wel.*

Thuisbezorgd heeft de afgelopen jaren een sterke marktpositie ontwikkeld en bezorgen op steeds meer plekken. Sinds vorig jaar is het zelfs voor een aantal Transavia vluchten mogelijk om eten te bestellen voordat je vlucht vertrekt.

Sinds de coronacrisis zijn flits bezorg bedrijven flink toegenomen. Gorrillas, Getir en Flink zijn een paar voorbeelden. Deze bedrijven vormen een bedreiging voor de horeca, aangezien alles in een korte tijd bezorgd kan worden.

Tijdens de coronacrisis boden bijna alle restaurants een bezorg/afhaal service aan om gasten toch te kunnen laten genieten van de restaurant gerechten.

17. Trends & Ontwikkelingen

17.2 Consumentengedrag - Vergrijzing

Trend: Vergrijzing

- De bevolking van Nederland vergrijst op rap tempo, dit houdt in dat het aandeel van de bevolking dat 65+ is steeds hoger wordt. CBS meldt dat de groep 65+ in 1990 circa 12,8% van de bevolking was, in 2020 was dit al 19,8%.
- Daarbij komt dat we steeds langer leven, dus de groep 80+ wordt ook steeds groter. Sterker nog in diezelfde periode (1990-2020) is het percentage 80+ jarigen bijna verdubbelt. In 1990 was dit 2,9%, in 2020 was dit al 4,8%.
- De 65+ groep representeert een interessante doelgroep voor de horeca & toerisme. Corendon rapporteert dat het aandeel van reizigers boven de 65 tussen 2013 en 2019 met 50% is toegenomen. Zij geven ook aan dat deze groep vooral langere reizen boeken, dat betekent meer dagen dat zij steden en hun horeca bezoeken.
- Marketingonderzoeken wijzen uit dat de 65plusser van de komende jaren van plan is om het gewende (hogere) bestedingspatroon vanuit hun carrière door te zetten tijdens hun pensioen.
- *Deze groep is hiermee dan ook een groeimarkt.*

Foto Edwin Winkels

17. Trends & Ontwikkelingen

17.3 Gevolgen coronapandemie Horeca

Gevolgen coronapandemie: Horeca

De impact van de coronapandemie heeft verschillende gevolgen voor de horeca. Deze vier onderwerpen staan centraal als gevolg van de coronapandemie;

1. **Faillissement** - Het aantal faillissementen is tot dusver nog uitzonderlijk laag. Dit komt door een drietal factoren: (1) bedrijfsbeëindiging in plaats van faillissement, (2) financiële overheidssteun en (3) bedrijven zijn flexibeler geworden.
2. **Schuldenlast** – Door extra kredieten van banken, de steunpakketten van de overheid en het niet hoeven te betalen van de belastingen hebben ondernemers schulden opgebouwd. Banken proberen flexibel te zijn met betaalregelingen en de meeste bedrijven hebben vijf jaar om de belastingdienst terug te betalen maar dit zal drukken op de investeringscapaciteit de komende jaren. Dit zal leiden tot kwaliteitsverlies van de horeca.
3. **Personeelstekort** - Tijdens de coronacrisis is veel horecapersoneel elders gaan werken. Dit bevalt goed waardoor zij niet terugkeren naar de horeca. Het hogere salaris, zekerheid vast contract en werk-privébalans zijn de grootste drijfveren om de horeca te verlaten en niet terug te keren.
4. **Psychologische last** – De emotionele, mentale weerslag van de afgelopen periode zal nog wel een tijd bijblijven bij de horecaondernemer.

Faillissement- ING Economisch Bureau voorspelde eind 2020 dat er een verdubbeling zou komen van het aantal faillissementen in de horeca. In 2021, zouden 500 tot 600 horeca bedrijven failliet gaan. Voorlopig valt het ontzettend mee.

Schuldenlast - De schuldenlast aan banken en overheid is in de horeca in één jaar met 50% toegenomen. Daarbovenop komt nog de schuld aan de leveranciers.

Personeelstekort - De horeca is op dit moment een sector met een zeer groot personeelstekort.

17. Trends & Ontwikkelingen

17.3 Gevolgen coronapandemie consumentengedrag

Gevolgen coronapandemie: Consumentengedrag

De impact van de coronapandemie heeft verschillende gevolgen voor het consumentengedrag. Deze vijf staan centraal als gevolg van de coronapandemie;

- 1. Verwachting internationaal zakelijk reisverkeer** - Door de coronacrisis werden bedrijven gedwongen om digitaal met elkaar te communiceren in plaats van reizen. Het is verwacht dat dit ook na de crisis aanhoudt, waarbij een deel van de zakenreizen wordt vervangen door digitale vormen.
- 2. Ontwikkeling in de markt van zakelijke bijeenkomsten** - De verwachting is dat de markt meer hybride zal worden, dus zowel fysieke evenementen als onlinebijeenkomsten.
- 3. Effect thuiswerken op het horecagedrag** - Het Nederlands kantoorpersoneel verwacht ná corona gemiddeld twee dagen per week thuis te gaan werken, voor corona was dat één dag.

Zakelijke bijeenkomsten - Er zullen minder mega bijeenkomsten, de trend van meer niche meetings met fysieke en online gasten zet door.

Internationaal zakelijk reisverkeer – Het totaal aantal zakelijke overnachtingen in Nederland is van 1,5 miljoen in 2019, gedaald naar 330.000 in 2020 blijkt uit de gegevens van het CBS. Volgens McKinsey duurt het herstel minimaal tot en met 2024, met maximaal 80% van het aantal in 2019.

Thuiswerken effect horecagedrag - Een dag extra thuiswerken zal tot meer/andere concentratiegebieden van cateraars, gemakswinkels en broodjeszaken. Niet meer alleen rondom kantoorgebouwen.

17. Trends & Ontwikkelingen

17.3 Gevolgen coronapandemie consumentengedrag

- 4. Economisch herstel en het effect hiervan op de vraag naar horeca** - Na de forse krimp van het bruto binnenlands product (bbp) in 2020 met 3,7%, groeit het bbp naar verwachting met 3,0% in 2021, 3,7% in 2022 en 1,9% in 2023. Huishoudens zijn meer gaan besparen tijdens de crisis, waardoor het beschikbaar inkomen van huishoudens gemiddeld met 3,8% gestegen is.
- 5. Hygiëne** - Extra schoonmaken, een goede ventilatie, maximale desinfectie en handen vaker wassen zijn voorbeelden van maatregelen die ook na corona de norm blijven. Andere voorbeelden die we vaker terug gaan zien zijn; contactloos bestellen & betalen, automatische deuren, kranen en prullenbakken. Hygiëne is voortaan een verkoopargument.

Hygiëne - Meer mensen zijn aandacht gaan besteden aan hygiëne tijdens de crisis. Ook na de pandemie blijft dit een hot topic, wellicht gaan gasten wel reizen met hun eigen cleansebot om hotelkamers veilig te houden.

Aanbevelingen voor het vervolg

Aanbevelingen vervolg:

- Dit traject biedt een eerste inventarisatie van de restaurantmarkt in de provincie Friesland en inzicht in kenmerken van die restaurantmarkt in zowel de gehele provincie als in de diverse deelgebieden.
- Het bepalen van de uitbreidingsruimte van de restaurantmarkt heeft het inzicht gegeven dat het huidige aanbod qua capaciteit voldoende is voor de toekomstige vraag (omzet).
- De Toerisme Alliantie Friesland (TAF) wil de gastvrijheidssector in de provincie versterken en klaar maken voor de toekomst. Op basis van de uitkomsten ten aanzien van de uitbreidingsruimte dient het versterken niet te zitten in het uitbreiden en of aanvullen van het restaurantaanbod, maar in het ondersteunen van het bestaande aanbod.
- Kernvraag voor het vervolg is: hoe kunnen bestaande restaurants een kwaliteitsslag maken om meer toekomstbestendig te worden? Dit kan door meer diversiteit in het aanbod aan te brengen, een betere aansluiting te maken bij trends en ontwikkelingen in de markt en betere aansluiting bij wensen en behoeften van de hedendaagse toerist. Dit alles dient te leiden tot een gezondere bedrijfsexploitatie en daarmee een betere toekomstbestendigheid van de restaurantsector in Friesland.
- Om tot de juiste aandachtspunten en aanbevelingen te komen en de marktpositie te verbeteren, is voor het vervolg een kwalitatieve beoordeling van alle individuele restaurants nodig. Dit biedt inzicht in de marktpositie van alle restaurants in Friesland, waarna positioneringsmatrixen van deelgebieden en sub-sectoren kunnen worden opgesteld.
- De matrices geven inzicht in de individuele marktpositie van restaurants, maar ook in de positie van deelgebieden, individuele gemeenten, sub-sectoren binnen de restaurantmarkt of combinaties van die zaken (bijvoorbeeld Italiaanse restaurants in Leeuwarden, of alle all-you-can-eat formules in de provincie).
- Op basis van de beoordeling van de marktpositie kunnen gericht aandachtspunten en aanbevelingen worden opgesteld; hoe kunnen slechte/matige scores in de kwaliteitsmeting verbeterd worden?
- Het inzicht in de marktpositie per deelgebied leidt tot aandachtspunten en aanbevelingen voor dat gebied; hoe kan de restaurantmarkt binnen een deelgebied zorgen voor een aantrekkelijker aanbod voor zowel thuismarkt als inkomend toerisme?
- In vervolg op de kwalitatieve beoordeling kan vervolgens middels enquêtes en/of interviews gekeken worden naar themagerichte aandachtspunten en aanbevelingen (duurzaamheid, personeel, digitalisering, financieel, ondernemerschap).
- Tevens kan de beoordeling van de marktpositie aanleiding zijn voor een beoordeling van het continuïteitsperspectief van individuele restaurants.
- In het kader van de doorstart na Corona, met opgebouwde schuldposities en uitgestelde (vervangings-)investeringen om bedrijven up-to-date te houden, kan een dergelijke beoordeling van de levensvatbaarheid zeer relevant zijn.

BIJLAGEN

Bijlagen

Aanbod per deelgebied

Restaurantaanbod	Leeuwarden		De Friese meren		De Waddeneilanden		Buitengebied Noordwest		Buitengebied Noordoost		Buitengebied Zuidoost	
Aantal inwoners	123.107		141.140		10.637		61.797		123.736		187.255	
Restaurants	89		122		55		27		41		93	
Hotel-restaurants	12		32		33		7		14		18	
Restaurants bij recreatie	13		41		25		8		11		21	
Totaal aanbod restaurants	114		195		113		42		66		132	
Restaurantdichtheid	1.080		724		94		1.471		1.875		1.419	
Oppervlakte restaurants	16.189		25.029		16.870		4.859		8.508		22.449	
Oppervlaktedichtheid	8		6		1		13		15		8	
Bedrijfstype	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid
Nederlands-Frans	40	3.078	127	1.111	81	131	25	2.472	37	3.344	71	2.637
Italiaans	15	8.207	19	7.428	5	2.127	6	10.300	4	30.934	13	14.404
Zuid-europees	8	15.388	6	23.523	7	1.520	0	-	2	61.868	8	23.407
Chinees-Indisch	14	8.793	16	8.821	1	10.637	6	10.300	15	8.249	20	9.363
Overig Aziatisch	7	17.587	1	141.140	0	-	0	-	0	-	4	46.814
Overige keukenrichtingen	30	4.104	26	5.428	19	560	5	12.359	8	15.467	16	11.703
Totaal restaurantsector	114	1.080	195	724	113	94	42	1.471	66	1.875	132	1.419

Bijlagen

Aanbod per gemeente

Restaurantaanbod	Leeuwarden		Zwolle		Enschede		Arnhem		Leiden		Delft		Amersfoort		Dordrecht	
Aantal inwoners	123.107		127.497		158.986		159.265		124.899		103.163		156.286		118.654	
Restaurants	89		78		98		130		129		91		113		62	
Hotel-restaurants	12		10		5		7		9		7		8		8	
Restaurants bij recreatie	13		12		19		14		12		4		5		6	
Totaal aanbod restaurants	114		100		122		151		150		102		126		76	
Restaurantdichtheid	1.080		1.275		1.303		1.055		833		1.011		1.240		1.561	
Oppervlakte restaurants	16.189		19.491		21.896		31.184		19.001		15.221		21.584		9.837	
Oppervlakedichtheid	8		7		7		5		7		7		7		12	
Bedrijfstype	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid
Nederlands-Frans	40	3.078	41	3.110	45	3.533	41	3.885	42	2.974	37	2.788	32	4.884	33	3.596
Italiaans	15	8.207	12	10.625	10	15.899	14	11.376	23	5.430	12	8.597	13	12.022	7	16.951
Zuid-europees	8	15.388	5	25.499	15	10.599	18	8.848	18	6.939	7	14.738	10	15.629	7	16.951
Chinees-Indisch	14	8.793	8	15.937	10	15.899	20	7.963	12	10.408	9	11.463	14	11.163	11	10.787
Overig Aziatisch	7	17.587	8	15.937	9	17.665	15	10.618	11	11.354	8	12.895	11	14.208	4	29.664
Overige keukenrichtingen	30	4.104	26	4.904	33	4.818	43	3.704	44	2.839	29	3.557	46	3.398	14	8.475
Totaal restaurantsector	114	1.080	100	1.275	122	1.303	151	1.055	150	833	102	1.011	126	1.240	76	1.561

Bijlagen

Aanbod per gebied

Restaurantaanbod	De Friese meren		Gebieden Zeeland		Veluwemeergebied		Loosdrechtsepassen		Markermeergebied	
Aantal inwoners	141.140		121.696		473.527		132.408		232.069	
Restaurants	122		68		250		96		143	
Hotel-restaurants	32		14		34		13		26	
Restaurants bij recreatie	41		26		82		19		32	
Totaal aanbod restaurants	195		108		366		128		201	
Restaurantdichtheid	724		1.127		1.294		1.034		1.155	
Oppervlakte restaurants	25.029		14.761		58.888		18.058		25.945	
Oppervlakedichtheid	6		8		8		7		9	
Bedrijfstype	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid
Nederlands-Frans	127	1.111	75	1.623	189	2.505	80	1.655	118	1.967
Italiaans	19	7.428	5	24.339	37	12.798	10	13.241	13	17.851
Zuid-europees	6	23.523	4	30.424	18	26.307	5	26.482	9	25.785
Chinees-Indisch	16	8.821	10	12.170	41	11.549	14	9.458	23	10.090
Overig Aziatisch	1	141.140	4	30.424	17	27.855	6	22.068	11	21.097
Overige keukenrichtingen	26	5.428	10	12.170	64	7.399	13	10.185	27	8.595
Totaal restaurantsector	195	724	108	1.127	366	1.294	128	1.034	201	1.155

Bijlagen

Aanbod per stad (woonplaats)

Restaurantaanbod	Leeuwarden		Zwolle		Enschede		Arnhem		Leiden		Delft		Amersfoort		Dordrecht	
Aantal inwoners	93.680		129.840		159.732		162.424		124.093		103.581		141.924		119.115	
Restaurants	71		72		93		122		128		85		94		62	
Hotel-restaurants	7		10		4		6		9		7		6		7	
Restaurants bij recreatie	10		11		18		14		12		4		3		6	
Totaal aanbod restaurants	88		93		115		142		149		96		103		75	
Restaurantdichtheid	1.065		1.396		1.389		1.144		833		1.079		1.378		1.588	
Oppervlakte restaurants	12.341		18.006		18.456		29.394		18.881		13.863		17.740		9.737	
Oppervlaktedichtheid	8		7		9		6		7		7		8		12	
Bedrijfstype	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid
Nederlands-Frans	27	3.470	38	3.417	41	3.896	38	4.274	42	2.955	36	2.877	24	5.914	32	3.722
Italiaans	12	7.807	12	10.820	10	15.973	11	14.766	23	5.395	9	11.509	10	14.192	7	17.016
Zuid-europees	7	13.383	5	25.968	15	10.649	18	9.024	18	6.894	7	14.797	10	14.192	7	17.016
Chinees-Indisch	12	7.807	7	18.549	9	17.748	19	8.549	12	10.341	8	12.948	12	11.827	11	10.829
Overig Aziatisch	7	13.383	8	16.230	9	17.748	14	11.602	11	11.281	8	12.948	10	14.192	4	29.779
Overige keukenrichtingen	23	4.073	23	5.645	31	5.153	42	3.867	43	2.886	28	3.699	37	3.836	14	8.508
Totaal restaurantsector	88	1.065	93	1.396	115	1.389	142	1.144	149	833	96	1.079	103	1.378	75	1.588

Bijlagen

Aanbod per woonplaats

Restaurantaanbod	Drachten		Hoogeveen		Doetinchem		Zutphen	
Aantal inwoners	45.329		39.925		45.599		39.622	
Restaurants	24		23		22		29	
Hotel-restaurants	1		1		2		3	
Restaurants bij recreatie	1		3		4		2	
Totaal aanbod restaurants	26		27		28		34	
Restaurantdichtheid	1.743		1.479		1.629		1.165	
Oppervlakte restaurants	6.057		4.485		4.308		6.298	
Oppervlakedichtheid	7		9		11		6	
Bedrijfstype	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid
Nederlands-Frans	11	4.121	10	3.993	7	6.514	10	3.962
Italiaans	3	15.110	2	19.963	2	22.800	4	9.906
Zuid-europees	2	22.665	1	39.925	3	15.200	9	4.402
Chinees-Indisch	5	9.066	5	7.985	3	15.200	3	13.207
Overig Aziatisch	1	45.329	1	39.925	1	45.599	1	39.622
Overige keukenrichtingen	4	11.332	8	4.991	12	3.800	7	5.660
Totaal restaurantsector	26	1.743	27	1.479	28	1.629	34	1.165

Bijlagen

Aanbod per woonplaats

Restaurantaanbod	Sneek		Heerenveen		Meppel		Oldenzaal		Nijkerk	
Aantal inwoners	33.849		30.661		30.063		31.493		29.854	
Restaurants	23		21		17		12		16	
Hotel-restaurants	2		2		1		3		1	
Restaurants bij recreatie	5		5		2		3		3	
Totaal aanbod restaurants	30		28		20		18		20	
Restaurantdichtheid	1.128		1.095		1.503		1.750		1.493	
Oppervlakte restaurants	5.174		6.293		2.854		3.582		3.176	
Oppervlakedichtheid	7		5		11		9		9	
Bedrijfstype	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid
Nederlands-Frans	15	2.257	11	2.787	9	3.340	11	2.863	7	4.265
Italiaans	4	8.462	4	7.665	1	30.063	2	15.747	3	9.951
Zuid-europees	2	16.925	4	7.665	1	30.063	1	31.493	0	-
Chinees-Indisch	6	5.642	4	7.665	2	15.032	2	15.747	2	14.927
Overig Aziatisch	1	33.849	3	10.220	3	10.021	0	-	3	9.951
Overige keukenrichtingen	2	16.925	2	15.331	4	7.516	2	15.747	5	5.971
Totaal restaurantsector	30	1.128	28	1.095	20	1.503	18	1.750	20	1.493

Bijlagen

Aanbod per woonplaats

Restaurantaanbod	Harlingen		Joure		Wolvega		Franeker		Dokkum		Lemmer	
Aantal inwoners	14.782		13.176		13.090		12.780		12.745		10.375	
Restaurants	15		8		10		7		8		11	
Hotel-restaurants	3		2		2		2		3		1	
Restaurants bij recreatie	2		1		2		0		0		1	
Totaal aanbod restaurants	20		11		14		9		11		13	
Restaurantdichtheid	739		1.198		935		1.420		1.159		798	
Oppervlakte restaurants	2.157		1.327		2.943		895		1.650		1.774	
Oppervlaktedichtheid	7		10		4		14		8		6	
Bedrijfstype	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid
Nederlands-Frans	13	1.137	7	1.882	6	2.182	4	3.195	4	3.186	6	1.729
Italiaans	3	4.927	1	13.176	2	6.545	2	6.390	2	6.373	3	3.458
Zuid-europees	0	-	0	-	2	6.545	0	-	0	-	1	10.375
Chinees-Indisch	2	7.391	2	6.588	3	4.363	2	6.390	2	6.373	1	10.375
Overig Aziatisch	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-
Overige keukenrichtingen	2	7.391	1	13.176	1	13.090	1	12.780	3	4.248	2	5.188
Totaal restaurantsector	20	739	11	1.198	14	935	9	1.420	11	1.159	13	798
Restaurantaanbod	Delfzijl		Coevorden		Roden		Ommen		Dedemsvaart		Beilen	
Aantal inwoners	15.291		15.485		14.662		12.835		12.828		11.361	
Restaurants	6		9		11		11		3		6	
Hotel-restaurants	3		3		2		3		0		0	
Restaurants bij recreatie	2		2		3		10		1		0	
Totaal aanbod restaurants	11		14		16		24		4		6	
Restaurantdichtheid	1.390		1.106		916		535		3.207		1.894	
Oppervlakte restaurants	1.645		2.606		1.572		3.937		350		995	
Oppervlaktedichtheid	9		6		9		3		37		11	
Bedrijfstype	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid	Aanbod	Dichtheid
Nederlands-Frans	7	2.184	9	1.721	8	1.833	15	856	2	6.414	1	11.361
Italiaans	0	-	0	-	3	4.887	2	6.418	1	12.828	1	11.361
Zuid-europees	2	7.646	2	7.743	0	-	0	-	0	-	1	11.361
Chinees-Indisch	1	15.291	3	5.162	2	7.331	2	6.418	1	12.828	2	5.681
Overig Aziatisch	0	-	0	-	0	-	1	12.835	0	-	1	11.361
Overige keukenrichtingen	1	15.291	0	-	3	4.887	4	3.209	0	-	0	-
Totaal restaurantsector	11	1.390	14	1.106	16	916	24	535	4	3.207	6	1.894

Particuliere vraag	Leeuwarden	Vergelijkbaar gebied	Zakelijke vraag	Leeuwarden	Vergelijkbaar gebied
Inwoners en leeftijdsverdeling 2020	124.084	135.536	Bedrijvigheid 2018		
0-15 jaar %	15%	15%	Bedrijven	9.745	10.758
15-25 jaar %	15%	15%	Aandeel ZZP'ers	73%	74%
25-45 jaar %	26%	28%	Bedrijven ex. ZZP'ers	2.678	2.782
45-65 jaar %	26%	26%	Bedrijven (ex. ZZP) per 1.000 inwoners	22	21
65+ %	19%	16%	Aandeel handel + horeca	23%	22%
Herkomst 2020			Aandeel zakelijke diensten	27%	30%
Nederlandse achtergrond %	82%	71%	Aandeel overige branches	49%	48%
Westerse migratieachtergrond %	8%	12%	Arbeidsplaatsen 2018		
Niet-westerse migratieachtergrond %	10%	18%	Aantal arbeidsplaatsen	70.600	79.050
Huishoudsamenstelling 2019			Aantal arbeidsplaatsen ex. ZZP	63.533	71.074
Eénpersoonshuishoudens %	46%	46%	Gemiddelde bedrijfsgrootte	23,7	25
Tweepersoonshuishoudens %	27%	25%	Arbeidsplaatsen t.o.v. inwoners	57%	58%
Huishoudens met kinderen %	27%	29%	Ontwikkeling arbeidsplaatsen	10%	8%
Gemiddeld inkomen 2018	€ 33.100	€ 32.600			

Particuliere vraag

- Inwonersverdeling is zeer vergelijkbaar
- Hoger percentage autochtoon
- Huishoudsamenstelling zeer vergelijkbaar
- Hoger gemiddeld inkomen

Zakelijke vraag

- Zeer vergelijkbare bedrijvigheid

Particuliere vraag	De Friese meren	Vergelijkbaar gebied	Zakelijke vraag	De Friese meren	Vergelijkbaar gebied
Inwoners en leeftijdsverdeling 2020	141.140	239.925	Bedrijvigheid 2018		
0-15 jaar %	16%	17%	Bedrijven	7.248	3.994
15-25 jaar %	11%	12%	Aandeel ZZP'ers	69%	73%
25-45 jaar %	20%	23%	Bedrijven ex. ZZP'ers	2.216	1.090
45-65 jaar %	29%	28%	Bedrijven (ex. ZZP) per 1.000 inwoners	16	7
65+ %	23%	20%	Aandeel handel + horeca	21%	21%
Herkomst 2020			Aandeel zakelijke diensten	21%	22%
Nederlandse achtergrond %	91%	85%	Aandeel overige branches	58%	57%
Westerse migratieachtergrond %	5%	8%	Arbeidsplaatsen 2018		
Niet-westerse migratieachtergrond %	4%	7%	Aantal arbeidsplaatsen	25.600	15.703
Huishoudsamenstelling 2019			Aantal arbeidsplaatsen ex. ZZP	20.568	12.799
Eénpersoonshuishoudens %	34%	32%	Gemiddelde bedrijfsgrootte	9,3	13
Tweepersoonshuishoudens %	33%	31%	Arbeidsplaatsen t.o.v. inwoners	36%	40%
Huishoudens met kinderen %	34%	37%	Ontwikkeling arbeidsplaatsen	14%	10%
Gemiddeld inkomen 2018	€ 30.600	€ 32.149			

Particuliere vraag

- Inwonersverdeling is vergelijkbaar
- Hoger percentage autochtoon
- Vergelijkbare huishoudsamenstelling
- Lager gemiddeld inkomen

Zakelijke vraag

- Lager percentage ZZP
- Vergelijkbare verdeling van branches
- Lager percentage arbeidsplaatsen t.o.v. inwoners

Particuliere vraag	De Waddeneilanden	De Zeeuwsekust	Zakelijke vraag	De Waddeneilanden	De Zeeuwsekust
Inwoners en leeftijdsverdeling 2020	10.637	79.000	Bedrijvigheid 2018		
0-15 jaar %	13%	14%	Bedrijven	386	3.003
15-25 jaar %	13%	10%	Aandeel ZZP'ers	69%	69%
25-45 jaar %	22%	19%	Bedrijven ex. ZZP'ers	118	936
45-65 jaar %	29%	30%	Bedrijven (ex. ZZP) per 1.000 inwoners	11	12
65+ %	23%	28%	Aandeel handel + horeca	36%	28%
Herkomst 2020			Aandeel zakelijke diensten	16%	17%
Nederlandse achtergrond %	91%	85%	Aandeel overige branches	48%	55%
Westerse migratieachtergrond %	7%	12%	Arbeidsplaatsen 2018		
Niet-westerse migratieachtergrond %	2%	3%	Aantal arbeidsplaatsen	1.225	8.867
Huishoudsamenstelling 2019			Aantal arbeidsplaatsen ex. ZZP	957	6.799
Eénpersoonshuishoudens %	45%	34%	Gemiddelde bedrijfsgrootte	8,1	7,3
Tweepersoonshuishoudens %	30%	37%	Arbeidsplaatsen t.o.v. inwoners	46%	34%
Huishoudens met kinderen %	25%	30%	Ontwikkeling arbeidsplaatsen	17%	6%

Particuliere vraag

- Iets jongere leeftijdsverdeling
- Hoger percentage autochtoon
- Hoog percentage éénpersoonshuishoudens

Zakelijke vraag

- Vergelijkbaar aandeel ZZP
- Hoger percentage handel en horeca
- Hoger percentage arbeidsplaatsen t.o.v. inwoners

Particuliere vraag	Buitengebied Noordwest	Vergelijkbaar gebied	Zakelijke vraag	Buitengebied Noordwest	Vergelijkbaar gebied
Inwoners en leeftijdsverdeling 2020	61.797	334.891	Bedrijvigheid 2018		
0-15 jaar %	15%	15%	Bedrijven	2.638	2.969
15-25 jaar %	12%	11%	Aandeel ZZP'ers	73%	72%
25-45 jaar %	20%	20%	Bedrijven ex. ZZP'ers	725	771
45-65 jaar %	30%	30%	Bedrijven (ex. ZZP) per 1.000 inwoners	12	5
65+ %	23%	24%	Aandeel handel + horeca	21%	23%
Herkomst 2020			Aandeel zakelijke diensten	20%	20%
Nederlandse achtergrond %	90%	90%	Aandeel overige branches	59%	57%
Westerse migratieachtergrond %	6%	5%	Arbeidsplaatsen 2018		
Niet-westerse migratieachtergrond %	4%	5%	Aantal arbeidsplaatsen	9.500	10.868
Huishoudsamenstelling 2019			Aantal arbeidsplaatsen ex. ZZP	7.587	8.870
Eénpersoonshuishoudens %	35%	33%	Gemiddelde bedrijfsgrootte	10,5	11
Tweepersoonshuishoudens %	32%	34%	Arbeidsplaatsen t.o.v. inwoners	31%	33%
Huishoudens met kinderen %	33%	33%	Ontwikkeling arbeidsplaatsen	1%	6%
Gemiddeld inkomen 2018	€ 44.800	€ 30.715			

Particuliere vraag

- Extreem vergelijkbare inwonersverdeling, herkomst en huishoudsamenstelling
- Hoger gemiddeld inkomen

Zakelijke vraag

- Vergelijkbare bedrijvigheid
- Minder arbeidsplaatsen t.o.v. inwoners

Particuliere vraag	Buitengebied Noordoost	Vergelijkbaar gebied	Zakelijke vraag	Buitengebied Noordoost	Vergelijkbaar gebied
Inwoners en leeftijdsverdeling 2020	123.736	334.891	Bedrijvigheid 2018		
0-15 jaar %	17%	15%	Bedrijven	2.055	2.969
15-25 jaar %	12%	11%	Aandeel ZZP'ers	73%	72%
25-45 jaar %	21%	20%	Bedrijven ex. ZZP'ers	565	771
45-65 jaar %	28%	30%	Bedrijven (ex. ZZP) per 1.000 inwoners	5	5
65+ %	22%	24%	Aandeel handel + horeca	24%	23%
Herkomst 2020			Aandeel zakelijke diensten	18%	20%
Nederlandse achtergrond %	95%	90%	Aandeel overige branches	58%	57%
Westerse migratieachtergrond %	3%	5%	Arbeidsplaatsen 2018		
Niet-westerse migratieachtergrond %	3%	5%	Aantal arbeidsplaatsen	6.033	10.868
Huishoudsamenstelling 2019			Aantal arbeidsplaatsen ex. ZZP	4.543	8.870
Eénpersoonshuishoudens %	31%	33%	Gemiddelde bedrijfsgrootte	8,0	11
Tweepersoonshuishoudens %	32%	34%	Arbeidsplaatsen t.o.v. inwoners	19%	33%
Huishoudens met kinderen %	37%	33%	Ontwikkeling arbeidsplaatsen	8%	6%
Gemiddeld inkomen 2018	€ 29.450	€ 30.715			

Particuliere vraag

- Vergelijkbare inwonersverdeling
- Hoger percentage autochtoon
- Hoger percentage huishoudens met kinderen
- Lager gemiddeld inkomen

Zakelijke vraag

- Vergelijkbare bedrijvigheid
- Lager percentage arbeidsplaatsen t.o.v. inwoners

Particuliere vraag	Buitengebied Zuidoost	Vergelijkbaar gebied	Zakelijke vraag	Buitengebied Zuidoost	Vergelijkbaar gebied
Inwoners en leeftijdsverdeling 2020	187.759	334.891	Bedrijvigheid 2018		
0-15 jaar %	16%	15%	Bedrijven	3.219	2.969
15-25 jaar %	11%	11%	Aandeel ZZP'ers	71%	72%
25-45 jaar %	21%	20%	Bedrijven ex. ZZP'ers	947	771
45-65 jaar %	29%	30%	Bedrijven (ex. ZZP) per 1.000 inwoners	5	5
65+ %	22%	24%	Aandeel handel + horeca	23%	23%
Herkomst 2020			Aandeel zakelijke diensten	23%	20%
Nederlandse achtergrond %	90%	90%	Aandeel overige branches	54%	57%
Westerse migratieachtergrond %	5%	5%	Arbeidsplaatsen 2018		
Niet-westerse migratieachtergrond %	5%	5%	Aantal arbeidsplaatsen	17.220	10.868
Huishoudsamenstelling 2019			Aantal arbeidsplaatsen ex. ZZP	14.948	8.870
Eénpersoonshuishoudens %	34%	33%	Gemiddelde bedrijfsgrootte	15,8	11
Tweepersoonshuishoudens %	32%	34%	Arbeidsplaatsen t.o.v. inwoners	46%	33%
Huishoudens met kinderen %	34%	33%	Ontwikkeling arbeidsplaatsen	9%	6%
Gemiddeld inkomen 2018	€ 35.520	€ 30.715			

Particuliere vraag

- Extreem vergelijkbare inwonersverdeling, herkomst en huishoudsamenstelling
- Hoger gemiddeld inkomen

Zakelijke vraag

- Vergelijkbare bedrijvigheid
- Hoger aandeel zakelijk diensten
- Hoger percentage arbeidsplaatsen t.o.v. inwoners

Bijlagen

Ontwikkeling toeristische overnachtingen

Toeristische overnachtingen	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Overnachtingen hotel						
Toeristisch	1.108.000	1.163.000	1.356.000	1.350.000	1.156.000	1.109.000
Zakelijk	360.000	450.000	370.000	380.000	470.000	220.000
Hotel totaal	1.468.000	1.613.000	1.726.000	1.730.000	1.626.000	1.329.000
Overige verblijfsrecreatie						
Kampeerterreinen	1.383.000	1.348.000	1.204.000	1.493.000	1.413.000	1.776.000
Huisjesterreinen	1.879.000	1.871.000	2.105.000	2.135.000	2.423.000	2.192.000
Groepsaccommodaties	642.000	529.000	627.000	648.000	686.000	310.000
Totaal overige verblijfsrecreatie	3.904.000	3.748.000	3.936.000	4.276.000	4.522.000	4.278.000
Totaal toeristische overnachtingen	5.372.000	5.361.000	5.662.000	6.006.000	6.148.000	5.607.000

Bijlagen

Onderverdeling van keukenrichtingen

Nederlands-Frans
Nederlands
Nederlands-Frans
Frans
Frans-Nederlands

Italiaans
Italiaans

Zuid-Europees
Grieks
Mediterraans
Portugees
Spaans
Turks

Chinees-Indisch
Chinees
Chinees-Indisch
Indisch

Overig Aziatisch
Aziatisch
Indiaas
Japans
Thais

Overige keukenrichtingen		
Afghaans	Hongaars	Surinaams
Afrikaans	Iers	Surinaams-Indisch
Algerijns	Internationaal	Syrisch
Amerikaans	Iraans	Taiwanees
Antilliaans	Israelisch	Tibetaans
Arabisch	Kaapverdisch	Tunesisch
Argentijns	Koreaans	Uruguay
Armeens	Kroatisch	Vietnamees
Australisch	Latijns-amerikaans	Zuidafrikaans
Balkanees	Libanees	Zweeds
Belgisch	Macedonisch	Zwitsers
Braziliaans	Maleisisch	
Bulgaars	Marokkaans	
Canadees	Mexicaans	
Caraibisch	Mongools	
Colombiaans	Nepalees	
Cubaans	Oostenrijks	
Deens	Overig	
Duits	Pakistaans	
Egyptisch	Peruaans	
Engels	Pools	
Eritrees	Roemeens	
Ethiopisch	Russisch	
Europees	Schots	
Filippijns	Sri Lankaans	